EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 4.2.2025
COM(2025) 3 final

POROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU

o oceni programov ukrepov držav članic, kot so bili posodobljeni na podlagi člena 17 okvirne direktive o morski strategiji (2008/56/ES), ki jo je izvedla Komisija

{SWD(2025) 1 final}

KAZALO

1. UVOD 1
2. STANJE MORIJ V EVROPI 3
3. OBRAVNAVANJE TROJNE PLANETARNE KRIZE 9
3.1 NAPROTI NIČELNEMU ONESNAŽEVANJU MORIJ IN OCEANOV 11
3.2 VRAČANJE MORSKE NARAVE V NAŠE ŽIVLJENJE 14
3.3 SPOPRIJEMANJE S PODNEBNO KRIZO 19
4. ZAGOTAVLJANJE SOCIALNO-EKONOMSKE STABILNOSTI 21
5. UPRAVLJANJE IN REGIONALNO SODELOVANJE 22
6. ZAKLJUČKI IN OBETI 25
7. PRIPOROČILA 26

1. UVOD

Morja in oceani so bistveni za nas in prihodnje generacije, saj vplivajo na kakovost življenja, možnosti preživljanja in gospodarstvo. Prav tako imajo pomembno vlogo pri sekvestraciji ogljika, uravnavanju podnebja in zmanjševanju vpliva podnebnih sprememb. Zdravje oceanov lahko okrepi našo odpornost proti trojni planetarni krizi, tj. podnebnim spremembam, izgubi biotske raznovrstnosti in onesnaževanju. Vendar sedanje izkoriščanje morij ni trajnostno. Zaradi nenehnih obremenitev na morske ekosisteme in njihovega slabšanja je težko doseči naš splošni cilj čistih, zdravih in produktivnih morij.

Države članice EU že 12 let razvijajo morske strategije za uskladitev z okvirno direktivo o morski strategiji([1]). V skladu z zahtevami iz Direktive morajo oceniti stanje svojega morskega okolja, pripraviti programe spremljanja, določiti okoljske ciljne vrednosti in izvajati ukrepe za doseganje ključnega cilja Direktive, tj. zagotovitev „dobrega okoljskega stanja“ vseh morskih voda EU. To naj bi se doseglo do leta 2020. V Direktivi so določeni posebni deskriptorji([2]), ki opredeljujejo dobro okoljsko stanje, na primer ohranjanje biotske raznovrstnosti ali obravnavanje antropogenih obremenitev, kot so podvodni hrup, evtrofikacija, škoda na morskem dnu, morski odpadki in onesnaževala.

Države članice morajo v skladu s Sklepom Komisije([3]), ki velja od junija 2017, pri kvantitativni določitvi „dobrega okoljskega stanja“ svojih morskih voda izpolnjevati skupna merila in metodološke standarde. Pomembno je, da morajo države članice v skladu z izrecnimi zahtevami iz okvirne direktive o morski strategiji sodelovati s svojimi sosedami v vsaki morski regiji ali podregiji, po možnosti prek obstoječih struktur regionalnega institucionalnega sodelovanja([4]), da zagotovijo doslednost in usklajenost izvedenih ukrepov([5]).

Evropski zeleni dogovor([6]) določa glavne prednostne naloge, vključno z zaščito naše biotske raznovrstnosti in ekosistemov, ter tako prispeva k prizadevanjem za:

- zmanjšanje onesnaževanja zraka, vode in tal,
- prehod na krožno gospodarstvo,
- izboljšanje ravnanje z odpadki ter
- zagotavljanje trajnostnosti naših sektorjev modrega gospodarstva in ribištva.

([1]) Direktiva 2008/56/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju politike morskega okolja (okvirna direktiva o morski strategiji). Glej EUR-Lex - 32008L0056 - SL - EUR-Lex (europa.eu).

([2]) V Prilogi I k okvirni direktivi o morski strategiji je določenih 11 kakovostnih deskriptorjev, ki so dodatno opredeljeni v Sklepu Komisije 2017/848/EU. Ti deskriptorji so: D1– biotska raznovrstnost, D2 – neavtohtone vrste, D3 – ribe in lupinarji, ki se izkoriščajo v komercialne namene, D4 – prehranjevalni spleti, D5 – evtrofikacija, D6 – neoporečnost morskega dna, D7 – hidrografske spremembe, D8 – onesnaževala, D9 – onesnaževala v morski hrani, D10 – odpadki, D11 – energija, vključno s podvodnim hrupom.

([3]) Sklep Komisije (EU) 2017/848 o merilih in metodoloških standardih na področju dobrega okoljskega stanja morskih voda ter specifikacijah in standardiziranih metodah za spremljanje ter presojo. Glej: EUR-Lex - 32017D0848 - SL - EUR-Lex (europa.eu).

([4]) Vključno s strukturami, vzpostavljenimi v okviru konvencij o regionalnih morjih.

([5]) Morske regije in podregije EU so naštete v členu 4 Direktive 2008/56/ES. Zadevne štiri morske regije EU so: Baltsko morje, severovzhodni Atlantski ocean, Sredozemsko morje in Črno morje.

([6]) Evropski zeleni dogovor (europa.eu).

Strategija EU za biotsko raznovrstnost([7]), akcijski načrt za ničelno onesnaževanje([8]) in akcijski načrt za morje([9]) so ključni instrumenti politik, sprejeti za doseganje teh ciljev.

Okvirna direktiva o morski strategiji je del širše agende za odpornost v zvezi z vodo. V političnih usmeritvah naslednjega kolegija za obdobje 2024–2029 je bilo napovedano sprejetje nove evropske strategije za odpornost v zvezi z vodo za okrepitev vodne varnosti v Evropi z ohranjanjem kakovosti in količine vode v EU in zunaj nje, s čimer se bo povečala konkurenčna inovativna prednost naše vodne industrije, hkrati pa se bodo obravnavali temeljni vzroki izzivov, povezanih z vodo, vključno z onesnaževanjem, izgubo biotske raznovrstnosti in vplivi podnebnih sprememb. Čista, zdrava in produktivna morja in oceani so bistveni za naš zeleni in digitalni prehod ter dolgoročno blaginjo EU. Okvirna direktiva o morski strategiji lahko tudi neposredno prispeva k doseganju ciljev prihodnjega „pakta za oceane“, ki ga je predsednica Ursula von der Leyen napovedala v svojih političnih usmeritvah za naslednji mandat Komisije za „spodbujanje modrega gospodarstva ter zagotavljanje dobrega upravljanja in trajnostnosti naših oceanov v vseh njihovih razsežnostih“.

Komisija tokrat prvič v novem okviru politike ocenjuje druge programe ukrepov na podlagi okvirne direktive o morski strategiji. Ocena se izvede ob tesnem usklajevanju z ocenami tretjih načrtov upravljanja povodij in drugih načrtov za obvladovanje poplavne ogroženosti v skladu z okvirno direktivo o vodah in direktivo o poplavah([10]). Da bi Komisija pospešila učinkovito izvajanje, namerava spodbujati celovitejši in skladnejši pristop k izvajanju zakonodaje o sladki in morski vodi v skladu s pristopom „od izvira do morja“([11]).

Ocena se zato osredotoča zlasti na zagotavljanje, da je izvajanje okvirne direktive o morski strategiji skladno z okvirno direktivo o vodah. Vendar je treba opozoriti, da se zahteve teh direktiv razlikujejo. V poročilu o okvirni direktivi o vodah/direktivi o poplavah je temeljito ocenjeno stanje sladkovodnih teles EU na podlagi podatkov, ki so jih sporočile države članice, in ukrepov, ki so jih sprejele za izboljšanje. V poročilu, ki ga zahteva člen 16 okvirne direktive o morski strategiji, pa so ocenjeni le programi ukrepov držav članic. Poročili se torej nekoliko razlikujeta po obsegu, zato se primerjajo skupni elementi.

Čeprav so bili programi ukrepov pripravljeni pred sprejetjem pravil o obnovi narave([12]), bo izvajanje slednjih zagotovo vplivalo na tretji cikel izvajanja okvirne direktive o morski strategiji.

([7]) Strategija za biotsko raznovrstnost do leta 2030 (europa.eu).

([8]) Sporočilo Komisije, Pot do zdravega planeta za vse – Akcijski načrt EU: Naproti ničelnemu onesnaževanju zraka, vode in tal (COM(2021) 400 final). Na voljo na naslovu: https://environment.ec.europa.eu/strategy/zero-pollution-action-plan_en.

([9]) Sporočilo Komisije, Akcijski načrt EU: Varstvo in obnova ekosistemov za trajnostno in odporno ribištvo (COM(2023) 102 final). Na voljo na naslovu: EUR-Lex - 52023DC0102 - SL - EUR-Lex (europa.eu).

([10]) Poročilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o izvajanju okvirne direktive o vodah (2000/60/ES) in direktive o poplavah (2007/60/ES), Tretji načrti upravljanja povodij, Drugi načrti za obvladovanje poplavne ogroženosti (COM(2025) 2).

([11]) Pristop „od izvira do morja“ se nanaša na vzpostavitev upravljanja, ki povečuje sodelovanje in skladnost v sistemu „od izvira do morja“ ter zmanjšuje spreminjanje ključnih tokov (voda, onesnaževanje, sediment, snovi, organizmi, ekosistemske storitve), kar privede do merljivih gospodarskih, socialnih in okoljskih izboljšav v sladkovodnem, obalnem, priobalnem, somornem in morskem okolju. Z njim je upoštevan celoten sistem „od izvira do morja“, pri tem pa se poudarjajo okoljske, socialne in gospodarske povezave višje in nižje v verigi ter spodbuja usklajevanje med sektorji in segmenti.

([12]) Uredba (EU) 2024/1991 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2024 o obnovi narave in spremembi Uredbe (EU) 2022/869 (UL L, 2024/1991, 29.7.2024).

Namen in struktura

V tem poročilu so predstavljeni glavni rezultati ocene Komisije o drugih programih ukrepov, o katerih so morale vse države članice poročati do 31. marca 2022([13]). Ti programi so bili od prvega cikla izvajanja posodobljeni, v njih pa so upoštevani najnovejša ocena stanja morskih voda in priporočila Komisije o ukrepih iz leta 2018([14]). Podrobnejša analiza programov ukrepov držav članic, raven regionalne skladnosti ter sklepi in priporočila za posamezne države so navedeni v priloženem delovnem dokumentu služb Komisije([15]).

Analiza je oblikovana na podlagi trojne planetarne krize zaradi onesnaževanja, izgube biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb([16]). Cilj je oceniti, ali ukrepi, ki so jih predlagale države članice, zadostujejo za odpravo posebnih oblik obremenitve v njihovih morskih vodah in prispevanje k doseganju dobrega okoljskega stanja. Vsebuje tudi sklop ključnih priporočil za usmerjanje nadaljnjih izboljšav. Nekatera ključna sporočila in priporočila, predstavljena v sklepih, dopolnjujejo sporočila in priporočila iz poročila o izvajanju okvirne direktive o vodah/direktive o poplavah.

Do roka v marcu 2022 je poročalo le pet držav članic. Nadaljnjih devet jih je poročalo z največ enoletno zamudo, tri pa z več kot enoletno zamudo, vendar še pravočasno za vključitev v to oceno([17]). Skupaj je Komisija lahko ocenila programe ukrepov, ki jih izvaja 17 (od 22) obalnih držav članic: Belgija, Nemčija, Irska, Španija, Estonija, Francija, Italija, Ciper, Latvija, Litva, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovenija, Finska in Švedska. Komisija zaradi zamud in neporočanja ni mogla izvesti celovitih ocen regionalne skladnosti.

Programi ukrepov za preostalih pet držav članic (Bolgarijo, Hrvaško, Dansko, Grčijo in Malto) bodo objavljeni na platformi Evropske agencije za okolje WISE-Marine([18]). Komisija bo pripravila tudi ocene in priporočila za posamezne države, ki jih bo državam članicam sporočila neposredno. Ocena programov držav članic bo vključena tudi v poročilo o spremljanju in napovedovanju ničelnega onesnaževanja za leto 2024, tekoči pregled okvirne direktive o morski strategiji([19]) ter druge dejavnosti v zvezi z izvajanjem strategij EU za biotsko raznovrstnost in prilagajanje podnebnim spremembam.

2. STANJE MORIJ V EVROPI

Približno 40 % prebivalstva EU živi na obalnih območjih. Za te skupnosti so morja in oceani neposredno povezani s kulturo, identiteto in občutkom pripadnosti([20]).

([13]) Glej člen 13(9) Direktive 2008/56/ES.
([14]) Poročilo Komisije o oceni programov ukrepov držav članic na podlagi okvirne direktive o morski strategiji (Bruselj, COM(2018) 562 final z dne 31. julija 2018).
([15]) Delovni dokument služb Komisije, priložen Poročilu Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o oceni programov ukrepov držav članic, kot so bili posodobljeni na podlagi člena 17 okvirne direktive o morski strategiji, ki jo je izvedla Komisija ((2008/56/ES), SWD(2025) 1).
([16]) Glej *What is the Triple Planetary Crisis?* (Kaj je trojna planetarna kriza?) | UNFCCC.
([17]) Pravočasno – BE, IT, RO, SE, FI; z največ šestmesečno zamudo – NL, DE, FR, PL, ES; z največ enoletno zamudo – IE, PT, SI, EE; do 1. septembra 2023 – CY, LT, LV.
([18]) Poročila in ocene na podlagi okvirne direktive o morski strategiji (europa.eu).
([19]) Varstvo morskega okolja – pregled predpisov EU (europa.eu).
([20]) Morsko okolje (europa.eu).

Desetletja prelova, izpustov hranil, onesnaževal in odpadkov, intenzivnega pomorskega prometa in več drugih oblik antropogene obremenitve so skupaj z vse večjimi vplivi podnebnih sprememb močno poslabšali stanje morskih ekosistemov.

Te čedalje večje obremenitve ogrožajo koristi evropskih morij in oceanov, do katerih so prihodnje generacije upravičene in ki jih bodo potrebovale za življenje, preživetje in gospodarstvo.

Države članice so leta 2018 izvedle prvo oceno stanja svojih morskih voda na podlagi okvirne direktive o morski strategiji, v okviru katere so analizirale, koliko obremenitve zaradi človekovih dejavnosti vplivajo na morske organizme in ekosisteme ter kolikšen je napredek pri doseganju dobrega okoljskega stanja([21]). Komisija je na podlagi tega in drugih virov informacij dobila celovito sliko stanja morskega okolja v letu 2020, tj. do roka za doseganje dobrega okoljskega stanja.

Kljub izboljšavam na nekaterih področjih je bil zaključek jasen: dobro okoljsko stanje v vseh evropskih morskih vodah ni doseženo([22]). Pozitivno pa je, da je naraščajoče trende pri nekaterih vrstah obremenitev v evropskih morjih še vedno mogoče obrniti. To je zlasti mogoče z izvajanjem učinkovitih ukrepov na podlagi okvirne direktive o morski strategiji, od katerih nekateri temeljijo na drugih dolgotrajnih okvirih politik in pravnih okvirih (npr. direktivi o pticah in habitatih, direktiva o pomorskem prostorskem načrtovanju, okvirna direktiva o vodah in skupna ribiška politika).

Izrazit primer je ocenjeno 29-odstotno zmanjšanje odpadkov na obalah med letoma 2015 in 2021 v vseh morskih bazenih EU([23]), s še večjim 45-odstotnim zmanjšanjem v Baltskem morju. Čeprav večina morskih bazenov še ni dosegla dobrega okoljskega stanja, je ta stopnja zmanjšanja v petih letih zgodba o uspehu, ki dokazuje, da je skupno ukrepanje uspešno. Ta rezultat pojasnjujejo številni dejavniki, vključno z zelo močno javno podporo ukrepom, visoko ravnjo političnih zavez za spremembo trenda (npr. strategija za plastiko iz leta 2018, akcijski načrt za ničelno onesnaževanje iz leta 2021 v okviru evropskega zelenega dogovora) in trdno pravno podlago za ukrepanje organov (skupaj z okvirno direktivo o morski strategiji, direktivo o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo iz leta 2019 in direktivo o pristaniških sprejemnih zmogljivostih iz leta 2019). Dodana vrednost okvirne direktive o morski strategiji v tem procesu je jasna:

- podatki iz te direktive so se uporabili za podkrepitev sporočil javnih in političnih kampanj za boj proti odpadkom in plastiki;
- isti podatki so se uporabili pri izvajanju ocene učinka in sprejetju direktive o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo ter so prispevali k ozaveščanju javnosti;
- ker je bilo 29-odstotno zmanjšanje doseženo še pred začetkom veljavnosti direktive o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo, je mogoče vsaj del tega

([21]) Glej Sporočilo Komisije o priporočilih po državah članicah in regijah glede posodobljenih poročil iz leta 2018 za člene 8, 9 in 10 okvirne direktive o morski strategiji (2008/56/ES, 2022/C 118/01). Glej: EUR-Lex – 52022XC0314(01) – SL – EUR-Lex (europa.eu).

([22]) Poročilo Komisije o izvajanju okvirne direktive o morski strategiji (Direktiva 2008/56/ES) (COM(2020) 259 final), EUR-Lex - 52020DC0259 - SL - EUR-Lex (europa.eu).

([23]) Evropska komisija, Skupno raziskovalno središče, Tehnična skupina za morske odpadke na podlagi okvirne direktive o morski strategiji, Hanke, G., Walvoort, D., Ruiz-Orejón, L. F., van Loon, W. M. G. M., Giorgetti, A., Molina-Jack, M. E., Vinci, M., *European Coastline Litter Trends 2015–2021 – Methodology development and trend results for the Marine Strategy Framework Directive* (Evropski trendi na področju odpadkov na obali v obdobju 2015–2021 – Razvoj metodologije in rezultati trendov za okvirno direktivo o morski strategiji), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2024, JRC138907.

pripisati ukrepom, načrtovanim v okviru prvega cikla izvajanja okvirne direktive o morski strategiji;
- 29-odstotno zmanjšanje se lahko jasno oceni in sporoči zaradi skupnih prizadevanj držav članic, institucij in agencij EU([24]) ter civilne družbe pri zbiranju in pripravi visokokakovostnih in primerljivih podatkov.

Analiza drugih programov ukrepov za morske odpadke kaže, da države članice sprejemajo nadaljnje ukrepe za reševanje težav z odpadki na obalah: to bi moralo prispevati k pozitivnemu trendu stalnega zmanjševanja (glej oddelek 3.1).

Za druge teme, kot je onesnaževanje morja ali izguba biotske raznovrstnosti, bo napredek pri doseganju dobrega okoljskega stanja od leta 2018 ocenjen po tem, ko bodo države članice oktobra 2024 poročale o svoji tretji oceni stanja morskih voda. Medtem pa regionalne ocene v okviru štirih konvencij o regionalnih morjih, tj. Helsinške konvencije([25]), Konvencije OSPAR([26]), Barcelonske konvencije([27]) in Bukareške konvencije([28]), zagotavljajo številne najnovejše informacije o stanju morij EU.

- *Bazen Baltskega morja*

Tretja celovita ocena HELCOM([29]), objavljena oktobra 2023, vsebuje celovit pregled stanja ekosistema Baltskega morja v obdobju 2016–2021. V tem obdobju je pokazala le malo ali nič izboljšav, kar kaže na potrebo po nadaljnjih in izboljšanih usklajenih ukrepih.

- Raven obremenitev zaradi **onesnaževanja** je še naprej visoka. Evtrofikacija je še vedno velik problem, ki vpliva na različne ravni prehranjevalnega spleta in pospešuje degradacijo ekosistemov. Na nekaterih območjih se kažejo znaki izboljšanja, zlasti v jugozahodnih porečjih, vendar je vznemirjajoče nadaljnje poslabšanje v osrednjih delih Baltskega morja. Obremenitev z nevarnimi snovmi je na večini območij v regiji še vedno velika, visoke koncentracije nekaterih onesnaževal([30]) pa je mogoče najti predvsem v ribah in lupinarjih. Stanje se je nekoliko izboljšalo, saj je na številnih območjih opaziti zmanjšanje koncentracij kemikalij pri živalih. Kar zadeva odpadke na obalah, je v 11 od 16 porečij presežena mejna vrednost 20 kosov odpadkov na 100 m obale([31]), tako da niso v dobrem okoljskem stanju. Eden glavnih dejavnikov podvodnega hrupa je hrup ladij, pri katerem so velike razlike v prostoru (najbolj so prizadete plovne poti) in času (hrup ladij je bolj razširjen pozimi kot poleti).
- Kar zadeva **biotsko raznovrstnost**, stanje več morskih vrst (vključno s sesalci in pticami) in habitatov v celotnem Baltskem morju in na vseh ravneh prehranjevalnega spleta ni dobro. Trije komercialni staleži rib so od zadnje ocene upadli, le pri enem pa je bilo ugotovljeno izboljšanje. Vendar so se ukrepi za ohranjanje biotske raznovrstnosti okrepili in regija je na dobri poti, da doseže svetovni cilj za zaščito 30 % območij do leta 2030.

([24]) Npr. Evropska agencija za okolje (EEA), Evropska agencija za pomorsko varnost (EMSA) in evropska mreža za pomorsko opazovanje in podatke (EMODnet).
([25]) Glej https://helcom.fi/.
([26]) Glej https://oap.ospar.org/en/.
([27]) Glej https://www.unep.org/unepmap/who-we-are/barcelona-convention-and-protocols?%2Ffr%2Fwho-we-are%2Fbarcelona-convention-and-protocols=.
([28]) Glej http://www.blacksea-commission.org/_convention.asp.
([29]) Glej *State of the Baltic Sea 2023* (Stanje Baltskega morja v letu 2023) – HELCOM.
([30]) Polibromirani difenil etri, tributilkositer, živo srebro in baker.
([31]) Dogovor držav članic EU o mejni vrednosti za ohranjanje čistosti evropskih obal – Evropska komisija (europa.eu).

- Učinki **podnebnih sprememb** so že očitni in pričakuje se, da bo napovedano segrevanje kmalu povzročilo nadaljnje škodljive vplive, zato bo še nujneje treba sprejeti ukrepe za krepitev odpornosti ekosistemov in ublažitev negativnih vplivov.

Ocena kljub splošnemu sklepu, da se stanje Baltskega morja ni izboljšalo, kaže, da dobro zasnovani in učinkovito izvedeni usklajeni ukrepi za zmanjšanje obremenitve prinašajo oprijemljive rezultate. Poročilo o napredku pri zavezah, sprejetih v okviru deklaracije „Naš Baltik“, objavljeno za drugo konferenco „Naš Baltik“ septembra 2023([32]), potrjuje, da so to temeljni koraki.

- *Bazen Sredozemskega morja*

Decembra 2023 je bila z Barcelonsko konvencijo pripravljena celovita ocena stanja Sredozemskega morja([33]) na podlagi podatkov, zbranih od zadnjega poročila o stanju kakovosti iz leta 2017. Čeprav zaradi različne razpoložljivosti podatkov številnih tem ni bilo mogoče oceniti, razpoložljive ocene kazalnikov kažejo mešano sliko.

- Glede **onesnaževanja**, zlasti onesnaževal in evtrofikacije, so na voljo podrobni rezultati za posebna področja ocenjevanja in kazalnike([34]), čeprav ni jasnih sporočil, ki bi veljala za celotno Sredozemlje. Le 16 % spremljanih sredozemskih obal je doseglo dobro okoljsko stanje glede odpadkov. Podregija Egejsko-levantinskega morja je najbolj prizadeta zaradi akutnega onesnaženja, zlasti razlitij nafte, saj je to ena najprometnejših sredozemskih pomorskih poti. Zdi se, da je celotno Sredozemsko morje v dobrem okoljskem stanju v smislu ravni impulznega hrupa, ki vpliva na izbrane kite in delfine, vendar ne tudi v smislu stalnega hrupa, zlasti v zahodnem Sredozemlju in Egejsko-levantinskem morju.
- Kar zadeva **biotsko raznovrstnost**, se je čezmerno izkoriščanje staležev rib v zadnjem desetletju spodbudno zmanjšalo – pri čemer se je izvajanje ukrepov v zadnjih dveh letih pospešilo – in doseglo najnižjo raven od leta 2003. Ta trend je prisoten v vseh podregijah([35]). Vendar je večina komercialnih vrst še vedno čezmerno izkoriščana, ribolovni pritisk pa še vedno dvakrat večji od ravni, ki velja za trajnostno. Uničevanje habitatov ostaja ena najbolj razširjenih groženj strukturi in delovanju sredozemskih obalnih ekosistemov. Najobsežnejšo škodo na habitatih morskega dna do globine 1 000 m povzroča pridneni ribolov z vlečnimi mrežami in strgačami. Številne populacije vrst morskih ptic so z nekaterimi izjemami dosegle dobro okoljsko stanje. Večina kitov in delfinov je na podlagi rdečega seznama IUCN še vedno ocenjena kot znatno ogrožena, čeprav se je stanje razširjenih vrst, kot sta velika pliskavka in navadni progasti delfin, od sredine prvega desetletja 21. stoletja izboljšalo.
- **Podnebne spremembe** so eden najbolj perečih izzivov, s katerimi se srečuje sredozemska regija. V zadnjih treh desetletjih so morski vročinski valovi povzročili množičen pogin različnih morskih vrst in kritične izgube za industrijo morske hrane.

([32]) https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2e76afa1-5695-11ee-9220-01aa75ed71a1.
([33]) Poročilo o stanju kakovosti za Sredozemlje za leto 2023, 23. zasedanje pogodbenic Konvencije za varstvo morskega okolja in obalnega območja Sredozemlja ter njenih protokolov, Portorož, Slovenija, 5.–8. december 2023, UNEP/MED IG.26/Inf.10.
([34]) Podregija Jadranskega morja je na primer v dobrem okoljskem stanju glede dušika, fosforja in klorofila, 80 % podregij pa je v dobrem okoljskem stanju glede kovin, policikličnih aromatskih ogljikovodikov (PAO) in polikloriranih bifenilov v sedimentih.
([35]) Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu, Trajnostni ribolov v EU: trenutno stanje in usmeritve za leto 2025 (Bruselj, COM(2024) 235 final z dne 7. junija 2024).

Z rastjo temperature morske vode se pospešuje širjenje neavtohtonih vrst. Hidrografske spremembe vse bolj ogrožajo sredozemske morske habitate, pri čemer nekaterim grozi popolno izumrtje. Šteje se, da so osrednja in vzhodna sredozemska območja bolj občutljiva za podnebne spremembe zaradi povečane obremenitve z invazivnimi vrstami, višjih temperatur vode in manjšega kroženja oceanov, kar vodi do nižjih ravni raztopljenega kisika([36]).

- *Bazen severovzhodnega Atlantika*

Poročilo o stanju kakovosti, ki ga je junija 2023 objavila komisija OSPAR([37]) in temelji na podatkih za obdobje 2009–2021, je najbolj verodostojna ocena stanja celotnega severovzhodnega Atlantskega morja. Dosežen je bil znaten napredek pri boljšem razumevanju in omejevanju negativnih vplivov človekovih dejavnosti. Kljub nekaterim izboljšavam trendi kažejo, da se biotska raznovrstnost zmanjšuje, habitati pa na številnih delih morskega območja OSPAR degradirajo.

- **Onesnaževanje** s številnimi nevarnimi snovmi, preveliko količino hranil (ki povzročajo evtrofikacijo) in morskimi odpadki ni bilo v celoti obravnavano. Zmanjšanje je bilo ugotovljeno pri izpustih nevarnih snovi iz naftnega in plinskega sektorja ter radioaktivnih snovi iz jedrskega sektorja. Koncentracije številnih najnevarnejših snovi (npr. PAO in polikloriranih bifenilov iz iztekanja, industrijskih izpustov in starih gradbišč ter nekaterih insekticidov) so se od osemdesetih in devetdesetih let prejšnjega stoletja znatno zmanjšale. Vendar je stanje večine podregij glede nevarnih snovi v morskih vrstah slabo, predvsem zaradi živega srebra in polikloriranega bifenila, stanje glede onesnaženosti sedimentov pa je nekoliko boljše. Količina hranil, ki dosežejo morsko okolje, se je znatno zmanjšala, zlasti iz kmetijskih virov, odpadnih voda ter industrijskih in atmosferskih virov. Onesnaževanje pa je še vedno prisotno v rečnih izlivih in na nekaterih obalnih območjih. Rezultati za morske odpadke so podobno mešani: količina morskih odpadkov se je zmanjšala, vendar ostaja velika. Količina odpadkov na obalah se prav tako zmanjšuje, vendar so odpadki na morskem dnu še vedno zelo razširjeni, predvsem odpadki iz ribištva in plastični materiali. Čedalje večjo zaskrbljenost povzroča onesnaževanje s hrupom.
- Kljub nespornemu napredku pri zmanjševanju prelova od leta 2003([38]) so vplivi ribištva in drugih človekovih dejavnosti na **biotsko raznovrstnost** še vedno zelo skrb vzbujajoči. Vse ocene glavnih komponent (morskih ptic, sesalcev, rib, bentoških in pelagičnih habitatov) in prehranjevalnih spletov kažejo na upad biotske raznovrstnosti kljub napredku pri prepoznavanju in obravnavanju obremenitev. Zlasti se je od zadnje ocene leta 2017 poslabšalo stanje morskih ptic.
- **Podnebne spremembe** in zakisljevanje oceanov povzročata velike spremembe, ki ogrožajo velik del morske biotske raznovrstnosti severovzhodnega Atlantika. Morski ekosistemi so tudi zaradi drugih stalnih oblik človeških obremenitev na splošno vse manj odporni proti podnebnim spremembam.

([36]) Navedeno zgoraj.
([37]) Glej https://oap.ospar.org/en/ospar-assessments/quality-status-reports/qsr-2023/.
([38]) „Leta 2003 je bila povprečna ribolovna umrljivost v severovzhodnem Atlantiku 53 % višja od ciljne vrednosti FMSY. Najnovejša ocena kaže, da se je stopnja umrljivosti postopoma zniževala in leta 2022 dosegla 42 % pod vrednostjo FMSY.“ Sporočilo Komisije Trajnostni ribolov v EU: trenutno stanje in usmeritve za leto 2025, navedeno zgoraj.

Iz zaključkov poročila o stanju kakovosti sta razvidni dve ugotovitvi:

1) potrebni so dodatni ukrepi za spremembo sedanje usmeritve;
2) doslej sprejete ukrepe je treba učinkoviteje izvajati.

- *Bazen Črnega morja*

Regionalna ocena za Črno morje ni na voljo, vendar je predvsem za obdobje 2016–2021 na voljo nekaj podatkov iz projekta EMBLAS, ki ga je financirala EU([39]), dopolnjeni pa so z analizami, ki jih je izvedlo Skupno raziskovalno središče Komisije.

- Ugotovitve glede **onesnaževanja** potrjujejo, da vsa črnomorska območja vsebujejo morske odpadke, večinoma plastične odpadke in mikroplastiko. Podatki kažejo, da so obale Črnega morja najbolj onesnažene v Evropi in imajo najvišjo stopnjo plastike za enkratno uporabo (652 kosov odpadkov na 100 m). Morje je še naprej onesnaženo s težkimi kovinami, PAO in nekaterimi pesticidi, koncentracija perfluorooktan sulfonata pa presega varnostno mejo. Znanstvena raziskava iz leta 2021 je dejansko pokazala, da je bilo kumulativno onesnaženje Črnega morja s kemičnimi onesnaževali približno tri- do osemkrat večje v primerjavi s Sredozemskim morjem in dva- do sedemkrat večje kot v severovzhodnem Atlantiku([40]). Zdi se, da so nekatere obalne regije glede evtrofikacije v dobrem okoljskem stanju, vendar večina srednjevzhodnih globokomorskih območij leta 2019 tega stanja ni dosegla zaradi cvetenja fitoplanktona in visokih koncentracij onesnaževal.
- Kar zadeva **biotsko raznovrstnost**, so se ravni biomase več vrst rib in lupinarjev med letoma 1995 in 2021 očitno zmanjšale, pri nekaterih precej močno (npr. sinji mol, morski pes, sardela ali polž *Rapana venosa*). Z vidika biotske raznovrstnosti fitoplanktona je bilo okoljsko stanje obalnih morij in morij, ki pokrivajo kontinentalne police, ocenjeno kot dobro, stanje odprtih voda pa ne. Poleg tega so se med letoma 2016 in 2019 poslabšale okoljske razmere v morskem rezervatu „Polje alg Phyllophora Zernova“, ki je največje zavarovano morsko območje Črnega morja v ukrajinskih vodah. Z nedavnimi raziskavami je bilo tudi ugotovljeno, da se v Črno morje morda selijo invazivne vrste([41]).
- Kar zadeva **podnebne spremembe**, scenariji kažejo višanje temperature vode in druge spremembe, kar bo spremenilo prenos in razpršenost hranil in onesnaževal v Črnem morju([42]) ter povečalo kopičenje onesnaževal v vzhodnem bazenu([43]).

([39]) Slobodnik, J., Arabidze, M., Mgeladze, M., Korshenko, A., Mikaelyan, A., Komorin, V., Minicheva, G., 2020, *EMBLAS Final Scientific Report – Joint Black Sea Surveys 2016–2019* (Končno znanstveno poročilo EMBLAS – Skupne raziskave v Črnem morju, 2016–2019).

([40]) Znanstvena raziskava o severovzhodnem Atlantiku, Sredozemskem morju in Črnem morju iz leta 2021 z naslovom *The Cruise of Three European Seas* (Križarjenje po treh evropskih morjih), izvedena v okviru projekta EU4EMBLAS ob podpori Skupnega raziskovalnega središča.

([41]) Znanstvena raziskava o severovzhodnem Atlantiku, Sredozemskem morju in Črnem morju iz leta 2021.

([42]) Miladinova, Svetla, idr., 2020, „Seasonal and Inter-Annual Variability of the Phytoplankton Dynamics in the Black Sea Inner Basin“ (Sezonska in medletna spremenljivost dinamike fitoplanktona v notranjem bazenu Črnega morja), *Oceans 1*, št. 4: 251–273, https://doi.org/10.3390/oceans1040018; Macias, D., idr., 2022, *Water/marine zero pollution outlook: a forward-looking, model-based analysis of water pollution in the EU* (Obeti za ničelno onesnaževanje voda/morja: napredna analiza onesnaženosti vode v EU na podlagi modela), Luxembourg, https://doi.org/10.2760/681817.

([43]) Miladinova, S., idr., E. 2020, „Identifying distribution and accumulation patterns of floating marine debris in the Black Sea“ (Ugotavljanje vzorcev porazdelitve in kopičenja plavajočih morskih odpadkov v

Okoljski učinki vojne agresije Rusije proti Ukrajini imajo daljnosežne in čezmejne posledice za Črno morje. To so posledice miniranja in rabe drugih eksplozivov, razlitij nafte in emisij strupenih snovi, onesnaževal in plastike zaradi uničenja pristanišč in ladij ter onesnaževanja, ki ga v morje prenašajo reke. Čeprav je dolgoročno spremljanje zaradi stalnih sovražnosti zelo težko izvedljivo, obstajajo jasni dokazi, da ta škoda negativno vpliva na biotsko raznovrstnost, habitate in vrste, vključno z morskimi sesalci in ribjimi staleži.

Zrušenje jezu Kahovka junija 2023 je imelo zlasti brezprimerne okoljske posledice za jug Ukrajine, ki so se razširile na širšo črnomorsko regijo. Leta 2023 so bile koncentracije vseh kemičnih onesnaževal na vseh točkah vzorčenja po uničenju jezu znatno višje kot leta 2020. Poleg tega je 2000-kratno povečanje cianobakterij v fitoplanktonu povzročilo pogin 40 % ene od populacij klapavic v Črnem morju([44]). Kljub že opaznemu okrevanju bo treba dolgoročne učinke tega onesnaženja na zdravje ljudi in ekosistemov dodatno raziskati.

3. OBRAVNAVANJE TROJNE PLANETARNE KRIZE

Ker morske vode v Evropski uniji leta 2020 niso dosegle dobrega okoljskega stanja, se je od držav članic pričakovalo, da bodo posodobile svoje prve programe ukrepov iz okvirne direktive o morski strategiji, da bi nadalje obravnavale obremenitve in čim prej dosegle dobro okoljsko stanje.

17 ocenjenih držav članic je v posodobitvi poročalo o 2 046 ukrepih, ki zajemajo vse morske regije, deskriptorje in obremenitve([45]). Od teh je le tretjina novih ukrepov, ki so posebej vključeni v to drugo posodobitev, pri veliki večini pa gre zgolj za podaljšanje predhodno sporočenih ukrepov z nekaterimi spremembami. Ker dobro okoljsko stanje do leta 2020 ni bilo doseženo, bi bilo mogoče pričakovati več novih ukrepov.

Skoraj polovica sporočenih ukrepov je zasnovana za doseganje ali ohranjanje dobrega okoljskega stanja posebej v skladu z okvirno direktivo o morski strategiji. To je znatno povečanje od prvih programov ukrepov, pri katerih je bila le četrtina ukrepov „specifičnih za okvirno direktivo o morski strategiji“([46]). Preostali ukrepi izhajajo iz zahtev iz drugih aktov prava EU, konvencij o regionalnih morjih, mednarodnih sporazumov ali nacionalne zakonodaje.

V drugih programih ukrepov je skoraj 50 % ukrepov namenjenih *neposrednemu* preprečevanju nadaljnjih obremenitev, zmanjšanju obstoječih obremenitev ali obnovi vrst ali habitatov. Namen več kot 35 % ukrepov je *posredno* prispevati k tem ciljem (npr. z

Črnem morju), *Marine Pollution Bulletin*, 153, 110964, doi:10.1016/j.marpolbul.2020.110964; Macias, D., idr., 2022, navedeno zgoraj.

([44]) Posledice eksplozije pri nasipu hidroelektrarne Kahovka za Črno morje: novi podatki – projekt EMBLAS.

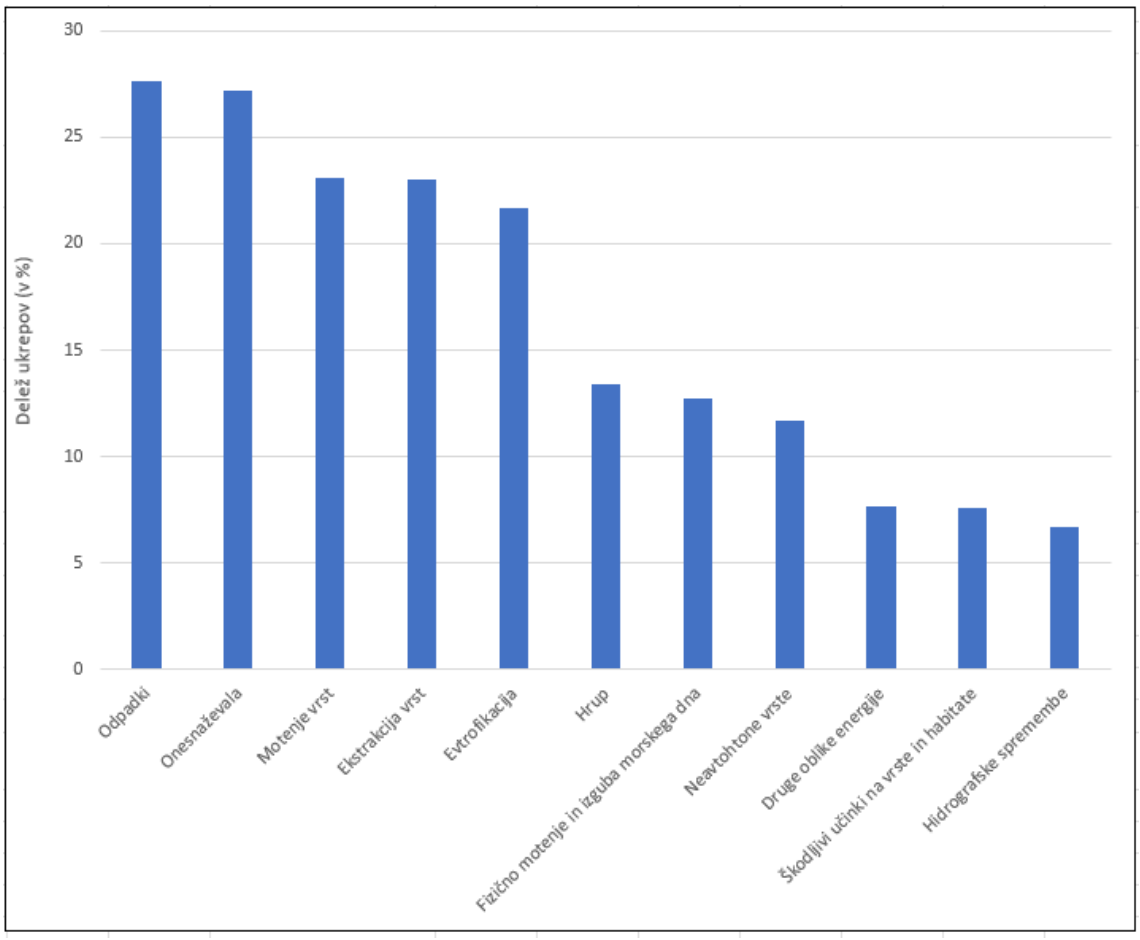
([45]) Za poglobljeno analizo informacij o posodobljenih programih ukrepov, ki jih je 17 držav članic sporočilo po elektronski poti, glej: Evropska komisija, Skupno raziskovalno središče: Louropoulou, E., Alonso Aller, E., Cardoso, A. C., Carravieri, A., Druon, J., Magliozzi, C., Martini, E., Mendes, C., Palma, M., Piroddi, C., Ruiz-Orejón, L. F., Zupan, M., in Hanke, G., *Programmes of Measures under the Marine Strategy Framework Directive to achieve or maintain Good Environmental Status* (Programi ukrepov na podlagi okvirne direktive o morski strategiji za doseganje ali ohranjanje dobrega okoljskega stanja), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2024, JRC139180.

([46]) Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o oceni programov ukrepov držav članic na podlagi Okvirne direktive o morski strategiji (Bruselj, COM(2018) 562 final z dne 31. julija 2018).

mehanizmi upravljanja, finančnimi spodbudami ali kampanjami ozaveščanja). Približno 15 % vseh ukrepov je povezanih z izboljšanjem znanja.

Sporočeni ukrepi zajemajo vse različne vrste obremenitev, ki so pomembne za morsko okolje EU([47]). Najpogosteje obravnavani obremenitvi so smeti in onesnaževala, vsaka od teh obremenitev pa je predmet skoraj 30 % ukrepov. Več kot 20 % ukrepov se nanaša na motenje in ekstrakcijo vrst ter evtrofikacijo. Več kot 10 % ukrepov se nanaša na hrup, motnje morskega dna in neavtohtone vrste, manj kot 10 % ukrepov pa na druge oblike energije, škodljive učinke na vrste in habitate ter hidrografske spremembe (slika 1).

Slika 1: Delež ukrepov v drugih programih ukrepov za obravnavanje obremenitev v morskih ekosistemih

Vendar ta statistična analiza ne omogoča vpogleda v učinkovitost predlaganih ukrepov. Kljub številnim ukrepom, ki so bili sprejeti za boj proti kemični kontaminaciji in kontaminaciji s hranili, ukrepi držav članic še ne dosegajo tistega, kar je potrebno za znatno zmanjšanje onesnaževanja in navsezadnje za doseganje dobrega okoljskega stanja.

([47]) Ukrepi zajemajo tudi vse deskriptorje dobrega okoljskega stanja iz Priloge I k okvirni direktivi o morski strategiji. Več kot 30 % ukrepov je povezanih z biotsko raznovrstnostjo (deskriptor 1), 28 % z neoporečnostjo morskega dna (deskriptor 6), 24 % z onesnaževali (deskriptor 8) in 22 % z morskimi odpadki (deskriptor 10). Deskriptorji, ki so najmanj pogosto povezani z ukrepi, so hidrografske razmere (deskriptor 7 – 8 %), onesnaževala v morski hrani (deskriptor 9 – 9 %), neavtohtone vrste (deskriptor 2 – 10 %) in podvodni hrup (deskriptor 11 – 10 %). Najbolje so zajeti deskriptorji biotske raznovrstnosti (1, 4, 6), ker bo vsak ukrep, sprejet za zmanjšanje določene kategorije obremenitve, na primer evtrofikacije ali onesnaževal, vplival tudi na stanje morske biotske raznovrstnosti.

3.1 NAPROTI NIČELNEMU ONESNAŽEVANJU MORIJ IN OCEANOV

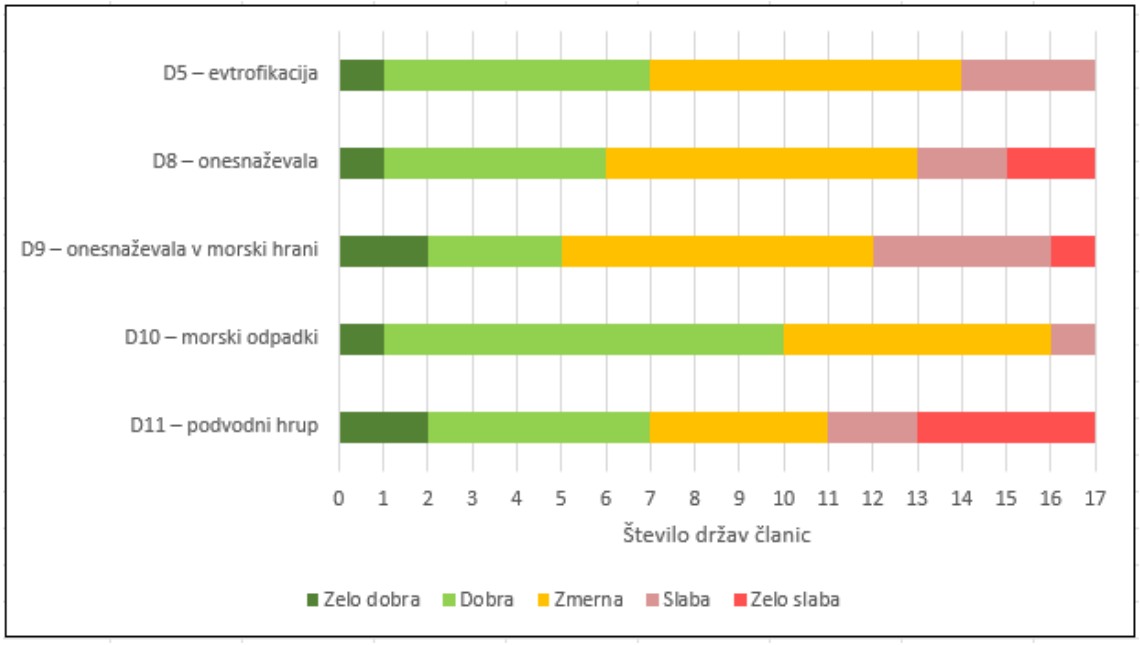
Zmanjšanje onesnaževanja vode je ključna razsežnost zelenega dogovora EU in akcijskega načrta za ničelno onesnaževanje. Onesnaževanje je ena od petih glavnih groženj biotski raznovrstnosti([48]).

Po podatkih, ki so jih države članice sporočile na podlagi člena 8 okvirne direktive o morski strategiji leta 2018([49]), 80 % morskega območja EU ni doseglo dobrega okoljskega stanja zaradi onesnaženja z vseprisotnimi, obstojnimi, bioakumulativnimi in strupenimi snovmi, kot je živo srebro. Pri 87 % se ni doseglo dobro okoljsko stanje glede evtrofikacije, pri 90 % glede odpadkov in pri 97 % glede stalnega podvodnega hrupa.

Komisija je v zadnjih nekaj letih predložila več predlogov za boj proti onesnaževanju vode, nazadnje za revizijo direktive o čiščenju komunalne odpadne vode in direktive o industrijskih emisijah ter posodobitev seznama onesnaževal vode iz okvirne direktive o vodah. Pomemben korak k boljšemu upravljanju onesnaževanja oceanov je tudi sprejetje mejnih vrednosti na podlagi okvirne direktive o morski strategiji za odpadke([50]) in hrup([51]) v letih 2020 in 2022.

Ta oddelek zajema štiri glavne kategorije onesnaževanja, ki vplivajo na morsko okolje: morske odpadke (deskriptor 10), evtrofikacijo (deskriptor 5), škodljiva onesnaževala (deskriptorja 8 in 9) in podvodni hrup (deskriptor 11).

Slika 2: Ustreznost drugih programov ukrepov držav članic za obravnavanje onesnaževanja

V povprečju ukrepi držav članic le delno obravnavajo vprašanja, potrebna za zmanjšanje onesnaževanja (slika 2). Čeprav gredo ukrepi, ki so bili sprejeti za zmanjšanje količine

([48]) Poročilo Komisije, Prvo spremljanje in napovedovanje „ničelnega onesnaževanja“, „Poti do čistejšega zraka, vode in tal za Evropo“ (Bruselj, COM(2022) 674 final z dne 8. decembra 2022).
([49]) Sistem WISE Marine: https://water.europa.eu/marine.
([50]) Dogovor držav članic EU o mejni vrednosti za ohranjanje čistosti evropskih obal – Evropska komisija (europa.eu).
([51]) Ničelno onesnaževanje in biotska raznovrstnost: Prve mejne vrednosti podvodnega hrupa na ravni EU – Evropska komisija (europa.eu).

morskih odpadkov, v pravo smer, so ukrepi za boj proti evtrofikaciji, kemični kontaminaciji in podvodnemu hrupu še vedno nezadostni.

Morski odpadki (deskriptor 10)

Na splošno se je kakovost ukrepov za boj proti morskim odpadkom med cikloma izboljšala.

Analiza potrjuje pozitiven trend, ki je opazen v zadnjih nekaj letih glede ukrepov za boj proti morskim odpadkom. Med vsemi ukrepi, o katerih so poročale države članice, jih je 22 % povezanih z deskriptorjem 10 – morski odpadki, četrtina pa dopolnjuje obstoječe pravne obveznosti.

Ukrepi zajemajo glavne vire vnosa odpadkov, začeli pa so se z dejavnostmi, povezanimi z odplakami z mestnih območij in iz drugih virov na kopnem (npr. industrije in kmetijstva). Kot eden glavnih virov onesnaževanja je opredeljen tudi rečni vnos. Ukrepi zajemajo tudi vire na morju. Več ukrepov neposredno obravnava odpadke iz ribištva (vključno s fantomskimi mrežami), zajemajo pa ukrepe čiščenja in ukrepe za preprečevanje nadaljnjega vnosa (na podlagi zahtev iz direktive o pristaniških sprejemnih zmogljivostih in direktive o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo). Glavni viri odpadkov so prav tako pomorski promet, rekreacijske dejavnosti in turizem, v manjši meri pa tudi akvakultura. Odpadki iz pomorskega prometa se večinoma obravnavajo v okviru pobud, povezanih s konvencijama IMO in MARPOL ter direktivo o pristaniških sprejemnih zmogljivostih.

Žarišča onesnaženosti morja je opredelilo le nekaj držav članic, čeprav je Komisija to priporočila v svoji oceni iz leta 2018([52]). Še vedno obstajajo vrzeli pri odpravljanju mikroodpadkov, odpadkov na morskem dnu in v vodnem stebru ter vplivov na morske vrste. Čeprav so sredozemske države članice določile jasne cilje glede vplivov odpadkov na želve *Caretta caretta*, še nobena ni poročala o ukrepih za neposredno reševanje težave. Skoraj vse države članice priznavajo pomembnost regionalnega sodelovanja in prizadevanj na podlagi konvencij o regionalnih morjih.

Dobri primeri

Nekatere države članice so sprejele posebne ukrepe za boj proti mikroodpadkom, vključno z razvojem sistemov za zadrževanje, čistilnih naprav ali naprav za čiščenje meteornih in odpadnih voda, ki so posebej usmerjeni v mikroodpadke in mikroplastiko.

Evtrofikacija in onesnaževala (deskriptorji 5, 8 in 9)

Na splošno je bil dosežen napredek pri razvoju ukrepov za nadaljnje zmanjšanje onesnaževanja z organskimi in kemičnimi snovmi, vendar je potrebnih več ukrepov.

Ukrepi za boj proti evtrofikaciji in kontaminaciji z nevarnimi snovmi so še vedno nezadostni([53]). Države članice so vključile številne ukrepe, ki so povezani z deskriptorjem 8 – onesnaževala (24 %), deskriptorjem 5 – evtrofikacija (18 %) in v

([52]) Delovni dokument služb Komisije, ki je priložen Poročilu Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o oceni programov ukrepov držav članic na podlagi Okvirne direktive o morski strategiji (Bruselj, SWD(2018) 393 final z dne 31. julija 2018, str. 33).
([53]) V povprečju se ukrepi za deskriptorje 5, 8 in 9 štejejo za zmerno ustrezne.

manjši meri deskriptorjem 9 – onesnaževala v morski hrani (9 %). Te ukrepe pogosto povezujejo s posodobljenimi načrti upravljanja povodij, čeprav le v omejenem obsegu ocenjujejo njihovo učinkovitost pri doseganju dobrega okoljskega stanja.

Kljub obsežni zakonodaji o kakovosti zraka in emisijah, zlasti v okviru prava EU, ki ureja energetski, industrijski in prometni sektor, direktive o kakovosti zunanjega zraka in direktive o nacionalnih obveznostih zmanjšanja emisij, so načrtovani ukrepi za boj proti onesnaževanju zaradi emisij v zrak manj dosledni. Vendar so države članice vključile ukrepe za nadaljnjo ureditev kontaminacije iz pomorskega prometa, povezane z izvajanjem konvencije MARPOL ali IMO (npr. okolju prijazno preprečevanje obraščanja, nadzor emisij, koncepti čistejših ladij), zato se pričakujejo pozitivni učinki, zlasti na območjih na morju.

Države članice imajo še vedno težave pri obravnavanju onesnaževanja z novimi snovmi (npr. farmacevtskimi izdelki) in odpravljanju posledic obstojnih onesnaževal (npr. živega srebra). Vendar obstajajo dobre prakse za boj proti kontaminaciji iz morskih virov (npr. ravnanje z onesnaževali iz razbitin, postopna odprava uporabe svinca v ribolovnem orodju, sledenje in predelava izgubljenih zabojnikov) in evtrofikaciji (npr. z uporabo recikliranega gnoja pri proizvodnji bioplina). Ker pravila EU o mejnih vrednostih onesnaževal v živilih po posodobitvi v letu 2023 zajemajo širši nabor težkih kovin in obstojnih organskih snovi([54]), bodo za doseganje dobrega okoljskega stanja za onesnaženje morske hrane v prihodnosti verjetno potrebni dodatni ukrepi.

Dobri primeri

Zdravi morski habitati imajo lahko ključno vlogo pri zmanjševanju škodljivih učinkov evtrofikacije. Nekatere države članice za boj proti evtrofikaciji vse pogosteje uporabljajo sonaravne ukrepe za obnovo habitatov, kot so školjčne sipine za užitne klapavice, podmorski travniki in slana močvirja.

Podvodni hrup (deskriptor 11)

Na splošno so se ukrepi držav članic za zmanjšanje podvodnega hrupa izboljšali, vendar so namesto na zmanjšanje obremenitev še vedno osredotočeni na pridobivanje znanja.

Ker ni pravnih okvirov, ki bi zajemali podvodni hrup, je okvirna direktiva o morski strategiji uvedla številne nove ukrepe za odpravo te oblike obremenitve, vendar ne po količini (le 10 % vseh ukrepov) ne po kakovosti še ne zadostujejo za doseganje dobrega okoljskega stanja in zastavljenih ciljev([55]).

V primerjavi s prvimi programi ukrepi bolje zajemajo vire in vrste obremenitve, vendar so še vedno osredotočeni predvsem na pridobivanje znanja, in ne na neposredni učinek na zmanjšanje obremenitve.

Da bi izboljšale svoje znanje o podvodnem hrupu, države članice ukrepe utemeljujejo predvsem na okvirih na regionalni ravni in projektih, ki jih financira EU. Le nekaj držav članic je na podlagi rezultatov teh projektov oblikovalo posebne ukrepe, kot je določitev omejitev hitrosti v bližini občutljivih območij ali v kritičnem času. Najbolj usmerjeni

([54]) Uredba Komisije (EU) 2023/915 z dne 25. aprila 2023 o mejnih vrednostih nekaterih onesnaževal v živilih in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1881/2006.
([55]) V povprečju se šteje, da je stopnja ustreznosti ukrepov za deskriptor 11 zmerna.

ukrepi obravnavajo gradnjo priobalne in obalne infrastrukture, bodisi z omejevanjem ravni hrupa bodisi z vključitvijo podvodnega hrupa v študije o presoji vplivov na okolje. Z določitvijo mejnih vrednosti za najvišje ravni impulznega in stalnega hrupa oktobra 2022 bi morala biti zagotovljena podpora za oblikovanje več in boljših ukrepov v naslednjem ciklu.

Druge oblike energije (npr. elektromagnetna energija, svetloba in toplota) še vedno niso ustrezno obravnavane, razen nekaj *ad hoc* ukrepov za preučitev morebitnih učinkov elektromagnetnih polj na ranljive habitate ali spremljanje svetlobnega onesnaževanja.

Dober primer

Ena država članica optimizira plovne poti med gradnjo ali vzdrževanjem odobalnih vetrnih polj ali druge odobalne infrastrukture, da bi preprečila visoke ravni stalnega hrupa na ranljivih območjih, ki delujejo kot žarišča biotske raznovrstnosti.

3.2 VRAČANJE MORSKE NARAVE V NAŠE ŽIVLJENJE

Evropska morja so dom obsežnih in zelo raznolikih obalnih in morskih ekosistemov s številnimi različnimi habitati in vrstami([56]). Če so v dobrem stanju, našim družbam zagotavljajo ključne storitve, vključno s hrano, energijo, čistim zrakom in blažitvijo podnebnih sprememb([57]). Obremenitve, ki vplivajo na morsko biotsko raznovrstnost in ekosisteme, slabijo sposobnost planeta za zdravo delovanje in zagotavljanje osnovnih storitev, od katerih sta odvisna preživetje in blaginja. Ker se pritisk na oceane povečuje, postaja zagotavljanje stalne razpoložljivosti teh storitev še pomembnejše.

EU je okrepila svojo zavezo za zaščito morske biotske raznovrstnosti. Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030([58]) zahteva pravno in učinkovito zaščito 30 % naših morij, od tega mora biti tretjina pod strogo zaščito. EU si z misijo „Obnova naših oceanov in voda do leta 2030“([59]) prizadeva poiskati konkretne rešitve za izzive, ki dandanes grozijo našim morjem in oceanu, in sicer z dajanjem nove vloge raziskavam in inovacijam, skupaj z novimi oblikami upravljanja in sodelovanja, ter z vključevanjem državljanov. Te zaveze se na svetovni ravni kažejo v sprejetju dveh zgodovinskih sporazumov: svetovnega okvira za biotsko raznovrstnost iz leta 2022 na 15. konferenci pogodbenic Konvencije o biotski raznovrstnosti([60]) in Sporazuma o ohranjanju in trajnostni rabi morske biotske raznovrstnosti na območjih zunaj nacionalne jurisdikcije iz leta 2023([61]).

Sprejetje akcijskega načrta za morje za leto 2023([62]) prispeva tudi k prizadevanjem za doseganje teh ciljev, saj ta države članice poziva, naj sprejmejo ukrepe za uskladitev

([56]) *State of Europe's seas* (Stanje evropskih morij) – Evropska agencija za okolje (europa.eu).
([57]) *Europe's marine biodiversity remains under pressure* (Evropska morska biotska raznovrstnost ostaja pod pritiskom) – Evropska agencija za okolje (europa.eu).
([58]) Sporočilo Komisije, Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030: Vračanje narave v naša življenja (COM(2020) 380 final).
([59]) https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/restore-our-ocean-and-waters_en.
([60]) Kunminško-montrealski svetovni okvir za biotsko raznovrstnost (cbd.int).
([61]) Medvladna konferenca o morski biotski raznovrstnosti na območjih zunaj nacionalne jurisdikcije | (un.org).
([62]) Sporočilo Komisije, Akcijski načrt: Varstvo in obnova ekosistemov za trajnostno in odporno ribištvo (COM(2023) 102 final).

ribolova z okoljevarstvenimi cilji, zlasti z izboljšanjem selektivnosti ribolovnega orodja, obravnavanjem prilova občutljivih vrst, varstvom morskega dna ter ukrepi v podporo prehodu in izmenjavi znanja.

Pomemben korak k boljšemu upravljanju oceanskih naravnih virov so tudi mejne vrednosti, določene leta 2023 na podlagi okvirne direktive o morski strategiji za izgubo in škodo na morskem dnu([63]).

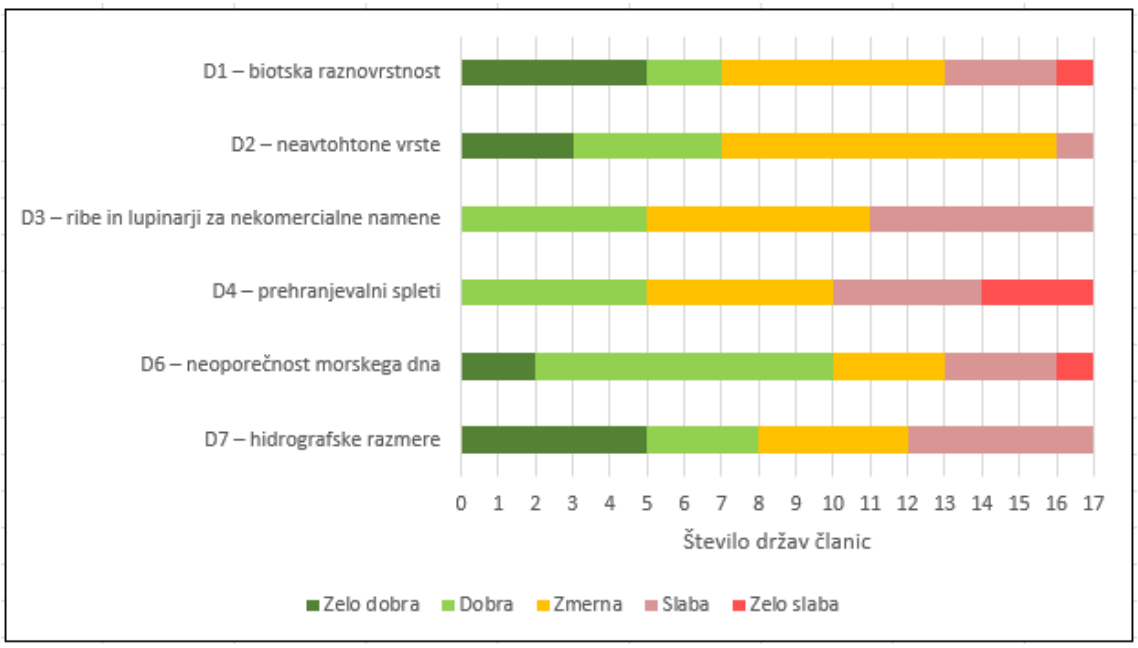
Kljub temu dobro okoljsko stanje za deskriptorje biotske raznovrstnosti še zdaleč ni doseženo. Na primer, na začetku drugega cikla izvajanja navedene direktive so države članice ocenile, da so dobro okoljsko stanje dosegli le 3 % kitov in delfinov (kot so delfini in pliskavke), le 15 % kitov in habitatov morskega dna ter le 29 % ptic, ki se hranijo s pelagičnimi vrstami v evropskih morskih vodah.

Ta oddelek zajema ukrepe, sprejete za zaščito vrst, habitatov in prehranjevalnih spletov pred oblikami obremenitev, ki ne povzročajo onesnaženja, kot so motenje, ekstrakcija in neavtohtone vrste. Povezan je z deskriptorji 1 (biotska raznovrstnost), 2 (neavtohtone vrste), 3 (komercialne ribe in lupinarji), 4 (prehranjevalni spleti), 6 (neoporečnost morskega dna) in 7 (hidrografske razmere).

Na splošno je bil napredek pri oblikovanju in izvajanju učinkovitih ukrepov na podlagi okvirne direktive o morski strategiji za zaščito in obnovo biotske raznovrstnosti od prvih programov ukrepov precej skromen (slika 3). Vendar so se ukrepi, sprejeti za zaščito morskega dna, izboljšali, predvsem z boljšim obravnavanjem mobilnega pridnenega ribolova, napredek pa je bil dosežen tudi pri obravnavanju neavtohtonih vrst in sprememb hidrografskih razmer.

Ker ni celovite analize vrzeli, je ocena Komisije glede ukrepov za biotsko raznovrstnost omejena. Temeljite analize vrzeli omogočajo boljše razumevanje, kako obstoječi ukrepi prispevajo k doseganju dobrega okoljskega stanja in kateri dodatni ukrepi so potrebni.

Slika 3: Ustreznost drugih programov ukrepov držav članic za obravnavo vprašanj v zvezi z biotsko raznovrstnostjo

([63]) *EU Green Week: first ever EU-wide criteria for seabed protection - European Commission* (Zeleni teden EU: prva merila na ravni EU za varstvo morskega dna – Evropska komisija) (europa.eu).

Splošni ukrepi za biotsko raznovrstnost (deskriptorji 1, 4 in 6)

Na splošno je bil pri ukrepih za biotsko raznovrstnost dosežen le skromen napredek.

Večina ukrepov, če ne vsi, ki so jih sprejele države članice, bo verjetno vplivala na stanje morske biotske raznovrstnosti, zato so deskriptorji biotske raznovrstnosti na splošno dobro zajeti v programe ukrepov([64]). Ukrepi za zmanjšanje obremenitev([65]) bodo imeli neposredne pozitivne učinke na vrste in habitate ter posredno na celoten ekosistem in prehranjevalne splete. Za zaščito in obnovo biotske raznovrstnosti se lahko posebej sprejmejo dodatni ukrepi.

Najpogostejši ukrep je določitev morskih zavarovanih območij, za zaščito posebnih habitatov in vrst (pogosto v okviru ureditve iz direktiv o pticah in habitatih) ali obnovo nekaterih ekosistemskih funkcij (npr. celovitost morskega dna, zdravje prehranjevalnega spleta). Cilj morskih zavarovanih območij je pogosto zmanjšanje ravni onesnaževanja, esktrakcije ali motenja z urejanjem dejavnosti, ki negativno vplivajo na vrste in habitate. Te lahko vključujejo turistične dejavnosti (rekreacijsko plovbo in vodne športe), ribolov, zlasti s pridnenimi vlečnimi mrežami, in dejavnosti, ki onesnažujejo samo območje ali njegovo okolico. Morska zavarovana območja lahko pomembno vplivajo na obremenitve, kar je odvisno od njihovega obsega, stopnje omejitev človekovih dejavnosti in tega, ali so vzpostavljeni učinkoviti ukrepi upravljanja.

Informacije, ki jih predložijo države članice, pogosto ne vsebujejo dovolj podrobnosti o vrsti ukrepov upravljanja ter velikosti in lokaciji morskih zavarovanih območij, zato je težko ugotoviti, kako prispevajo k ciljem strategije EU za biotsko raznovrstnost.

Dober primer

Morska zavarovana območja pokrivajo le 12 % evropskih voda; segajo od „večnamenskih morskih zavarovanih območij“, kjer je dovoljena večina človekovih dejavnosti in je raven učinkovitega varstva nizka, do „strogo zavarovanih“ morskih območij, na katerih je dovoljenih zelo malo človekovih dejavnosti ali te sploh niso dovoljene. Kadar se načrtuje aktivna obnova habitatov, kot sta obnova grebenov ali ostrižišč, države članice tudi omejijo ali celo prepovejo človekove dejavnosti, ki škodujejo tem habitatom.

Ukrepi za vrste, vključno s komercialnimi vrstami (deskriptorja 1 in 3)

Na splošno je pri načrtovanih ukrepih za obravnavo vrst, vključno s komercialnimi vrstami rib in lupinarjev, dosežen le majhen napredek.

Ukrepi za posamezne vrste so navadno osredotočeni na ribe, morske sesalce in morske ptice, medtem ko so ukrepi za glavonožce (npr. hobotnice in lignje), morske plazilce (npr. želve) in pelagične vrste (npr. plankton) redkejši. Dejavnost, ki po poročanju držav članic povzroča največjo obremenitev za morske vrste, zlasti zaradi naključnega prilova morskih ptic in sesalcev, je gospodarski ribolov. Ukrepi za zmanjšanje prilova se osredotočajo na prilagajanje ribolovnega orodja, usposabljanje ribičev za izboljšanje

([64]) Z deskriptorjem 1 – biotska raznovrstnost je povezanih 31 % vseh ukrepov, kar je največji delež med vsemi deskriptorji; 28 % jih je povezanih z deskriptorjem 6 – neoporečnost morskega dna, 19 % pa z deskriptorjem 4 – prehranjevalni spleti.

([65]) Na primer tisti, ki so zasnovani za namene deskriptorjev v zvezi z obremenitvami na podlagi okvirne direktive o morski strategiji.

evidentiranja in preprečevanja prilova ter okrepljeno spremljanje ribolovnih dejavnosti. Ti ukrepi praviloma spadajo na področje uporabe uredbe o tehničnih ukrepih([66]), ki podpira cilj okvirne direktive o morski strategiji glede varstva vrst in habitatov. Nekatere države članice urejajo tudi prilov na morskih zavarovanih območjih, in sicer na podlagi področja uporabe skupne ribiške politike, da bi s sosednjimi državami predlagale skupna priporočila za prostorske ribolovne ukrepe([67]).

Ukrepi za želve so redki, razen nekaj neposrednih ukrepov, ki vključujejo usposabljanje ribičev, da bi preprečili prilov in tveganje trčenja plovil. Ukrepov za glavonožce ni; navadno so obravnavani skupaj z vrstami rib.

Komercialne in nekomercialne ribe ter lupinarji so zajeti z ukrepi za zmanjšanje ribolovnega pritiska. Večina ukrepov je povezanih s SKP, da se zagotovijo dolgoročno trajnostne ravni ribolova populacij. Nekatere države članice zajemajo tudi lokalne staleže ob obali, ki se upravljajo na nacionalni ravni. Deloma zajemajo rekreacijski ribolov, vendar ne dovolj. Polovica držav članic je poročala tudi o ukrepih za obravnavanje zahteve po ustrezni razporeditvi starosti in velikosti populacij rib([68]), na primer z zmanjšanjem ulova mladic ali posodobitvijo predpisov o velikosti mrežnega očesa. Kot velika grožnja za zdravje populacij rib se navajajo tudi ovire na selitvenih poteh rib.

Dober primer

Ena država je sprejela ukrep za zmanjšanje ovir na selitvenih poteh rib z uporabo akustičnega spremljanja, odstranitvijo starih ovir ali ponovnim odprtjem selitvenih poti in spodbujanjem populacij rib v estuarijih/na obalnih območjih.

Ukrepi za habitate (deskriptorja 1 in 6)

Na splošno je bilo nekaj napredka pri ukrepih za habitate morskega dna, zlasti z zmanjšanjem škode na morskem dnu, ki jo povzročajo načini ribolova z mobilnim pridnenim orodjem, vendar še vedno ni ukrepov v zvezi s habitati vodnih stebrov.

Vse oblike bioloških in fizičnih obremenitev ter obremenitev zaradi vnosa snovi neposredno ali posredno vplivajo na habitate morskega dna in neoporečnost morskega dna. Poleg vseh ukrepov, sprejetih v okviru drugih deskriptorjev, so države članice sprejele ukrepe, ki so jasno osredotočeni na fizično ohranjanje morskega dna, vključno z zmanjšanjem obremenitve za habitate morskega dna zaradi človekovih dejavnosti, določitvijo morskih zavarovanih območij, osredotočenih na morsko dno, ter dejavno obnovo habitatov in z njimi povezanih bioloških skupnosti (npr. obnovitev grebenov ostrig in travnikov s pozejdonko ter sajenje travnikov z vrstami morske trave *Zostera*).

Večina držav članic je kot glavno grožnjo za zdravje habitatov morskega dna opredelila ribolov z mobilnim pridnenim orodjem. Nekatere so sprejele ukrepe za zmanjšanje njegovih škodljivih vplivov na velikih območjih ali posebej za ranljive habitate.

Države članice urejajo tudi druge dejavnosti, ki so vzrok fizičnih obremenitev za morsko dno, kot je sidranje v Sredozemskem morju, ki še posebej ogroža travnike s pozejdonko,

([66]) Uredba (EU) 2019/1241 o ohranjanju ribolovnih virov in varstvu morskih ekosistemov s tehničnimi ukrepi (uredba o tehničnih ukrepih).
([67]) Uredba (EU) št. 1380/2013 o skupni ribiški politiki, člen 11 o ohranitvenih ukrepih, potrebnih za izpolnjevanje obveznosti iz okoljske zakonodaje Unije.
([68]) V skladu z merilom D3C3 iz Sklepa Komisije (EU) 2017/848.

izgubljeno ribolovno orodje in poglabljanje peščenega dna. Kljub vse večji obremenitvi odobalne infrastrukture za vetrno energijo, vključno s kabli, se z obremenitvami iz naprav za vetrno energijo ukvarja le nekaj držav članic. Ukrepi na primer vključujejo kartiranje ranljivih habitatnih tipov morskega dna. Mejne vrednosti na ravni EU za največji obseg škodljivih učinkov na habitate morskega dna in izgub teh habitatov, ki so bile sprejete marca 2023, bi morale zagotoviti podporo pri oblikovanju še učinkovitejših ukrepov za neoporečnost morskega dna v naslednjem ciklu.

Habitati vodnega stebra so v okviru deskriptorjev biotske raznovrstnosti še vedno pretežno spregledani, vendar so zajeti v ukrepe za zmanjšanje ravni onesnaženosti v vodnem stebru.

Dober primer

Zmanjšanje območja ribolova z vlečnimi mrežami v nacionalnih vodah ter spodbujanje uporabe selektivnejšega orodja z manjšim vplivom za celotno floto sta primera ukrepov, ki so jih sprejele nekatere države članice, da bi pomagale zaščititi habitate morskega dna zunaj morskih zavarovanih območij.

Ukrepi za prehranjevalne splete (deskriptor 4)

Na splošno ni bilo opaznega napredka pri ukrepih za morske prehranjevalne splete; z ukrepi v zvezi z vrstami in neoporečnostjo morskega dna bi se spodbudile izboljšave prehranjevalnih spletov.

Okvirna direktiva o morski strategiji zahteva, da so morski prehranjevalni spleti zdravi, kar pomeni, da so vsi živi organizmi v danem morskem okolju uravnoteženi in sposobni doseči dolgoročno številčnost in sposobnost razmnoževanja. Človekove dejavnosti lahko vplivajo na ravnovesje tega zapletenega odnosa, na primer tako, da odstranijo preveč krmnih rib in njihovim plenilcem otežijo iskanje hrane.

Zelo malo je primerov praktičnih neposrednih ukrepov, ki so jih države članice sprejele za varovanje zdravja morskih prehranjevalnih spletov. Večina ukrepov, povezanih s prehranjevalnimi spleti, je namenjena zaščiti biotske raznovrstnosti na splošno, kot so določitev ali razširitev morskih zavarovanih območij ali ukrepi za posamezne vrste, kot je preprečevanje prilova. Čeprav so ti ukrepi pomembni za ohranjanje populacij nekaterih vrst in s tem lokalnega prehranjevalnega spleta, imajo le posreden vpliv na splošno zdravje prehranjevalnega spleta.

Dober primer

Primeri ukrepov, ki so jih nekatere države članice sprejele za prehranjevalne splete, vključujejo omejitev ribolova določene trofične skupine (npr. vseh plenilskih ali krmnih rib) ali nekaterih komercialnih vrst, ki imajo posebno pomembno vlogo v prehranjevalnem spletu, ali splošno zmanjšanje ravni ribolova.

Ukrepi za zmanjšanje drugih obremenitev biotske raznovrstnosti, ki niso povezane z onesnaževanjem (deskriptorja 2 in 7)

Na splošno je bil dosežen napredek pri opredeljevanju ustreznih ukrepov za boj proti neavtohtonim vrstam. Vendar je le malo držav članic doseglo napredek pri obravnavanju sprememb hidrografskih razmer.

Večina ukrepov za zmanjšanje groženj biotski raznovrstnosti zaradi neavtohtonih vrst se nanaša na izvajanje konvencije IMO o upravljanju balastnih voda, saj države članice na splošno potrjujejo, da je pomorski promet glavna pot vnosa. Kot čedalje večja pot vnosa je opredeljena tudi akvakultura, nekatere države članice pa so sprejele ukrepe za zgodnje odkrivanje s spremljanjem žarišč v akvakulturi. Preventivni ukrepi vse bolj zajemajo tudi rekreacijsko plovbo in ribolov.

Na morsko biotsko raznovrstnost lahko vplivajo tudi trajne spremembe hidrografskih razmer, kot sta temperatura vode ali slanost, saj motijo habitate vodnih stebrov in vplivajo na okoljske razmere, v katerih morske vrste živijo, se hranijo in razmnožujejo. Glavni neposredni ukrepi, ki so jih države članice sprejele za preprečitev nekaterih od teh sprememb, zlasti na obalnih območjih, so povezani z načrti upravljanja povodij iz okvirne direktive o vodah. Vključujejo na primer nadzor sladke vode in tokov sedimentov iz rek v morje. Posredni ukrepi vključujejo zagotavljanje, da strateške presoje vplivov na okolje in presoje vplivov na okolje zajemajo te vplive, ali uporabo pomorskega prostorskega načrtovanja za boljše načrtovanje in nadzor kumulativnih vplivov, ki bi lahko povzročili spremembe hidrografskih razmer. Na hidrografske razmere pomembno vplivajo tudi podnebne spremembe (glej podrobnosti v nadaljevanju).

Dober primer

Inovativni ukrepi, ki so jih sprejele nekatere države članice, vključujejo oblikovanje napredne vizije za razvoj obsežnih dejavnosti (npr. obrati za proizvodnjo energije na morju in akvakultura). Na podlagi teh prihodnjih scenarijev se lahko prostorsko načrtovanje človekovih dejavnosti na morju zasnuje tako, da bodo načrti prispevali k obvladovanju prihodnjih kumulativnih vplivov in zagotovili, da ne bodo preprečevali doseganja dobrega okoljskega stanja.

3.3 SOPRIJEMANJE S PODNEBNO KRIZO

Leto 2023 je bilo na številnih območjih severne poloble doslej najtoplejše([69]). Zato je bila večina bazenov v Atlantskem oceanu toplejša od povprečja, zlasti v Evropi([70]). Evropsko poročilo o oceni podnebnih tveganj([71]) potrjuje, da podnebna tveganja in antropogene obremenitve močno vplivajo na evropska morja.

Zadnje poročilo Medvladnega panela za podnebne spremembe o oceanih in kriosferi v spreminjajočem se podnebju([72]) kaže, da na oceane vplivajo segrevanje, zakisljevanje in zmanjšanje količine kisika. Z večanjem vpliva te „smrtonosne trojice“ se bo zmanjšala sposobnost oceanov za absorpcijo ogljikovega dioksida in ohranjanje življenja na planetu.

Mednarodno sodišče za pomorsko mednarodno pravo je v nedavni sodbi na podlagi Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu pojasnilo, da

([69]) Stanje svetovnega podnebja v letu 2023.
([70]) Evropski vročinski val julija 2023 v dolgoročnejšem okviru | Copernicus.
([71]) *European Climate Risk Assessment* (Evropska ocena podnebnih tveganj) – Evropska agencija za okolje.
([72]) *AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023* (Zbirno poročilo o šestem poročilu o oceni: podnebne spremembe v letu 2023) – IPCC.

antropogene emisije toplogrednih plinov v ozračje pomenijo onesnaževanje morskega okolja v smislu člena 1(1), točka 4, Konvencije ZN([73]). S to sodbo je prizadevanja držav za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov v ozračju (in s tem boj proti podnebnim spremembam) neposredno povezalo z ukrepi za boj proti onesnaževanju morskega okolja v okviru Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu. To odločitev bi bilo treba razlagati tudi z vidika okvirne direktive o morski strategiji, ki od držav članic zahteva, da obravnavajo onesnaževanje morskega okolja.

Zato je treba ukrepati in sprejeti ukrepe v podporo povezavi med oceani in podnebjem. Oceani lahko zlasti prispevajo k blaženju podnebnih sprememb z:

- ohranjanjem zmogljivosti, da delujejo kot ponori ogljika. Zdravi obalni in morski ekosistemi zagotavljajo, da oceani ohranjajo svojo zmogljivost za shranjevanje ogljika;
- zmanjšanjem emisij toplogrednih plinov z razvojem energije iz obnovljivih virov na morju in z ozelenitvijo sektorjev modrega gospodarstva.

Obravnavanje podnebnih sprememb z okvirno direktivo o morski strategiji

Čeprav okvirna direktiva o morski strategiji tega na splošno ne obravnava neposredno, so številne države članice sprejele ukrepe za prilagajanje podnebnim spremembam, npr. podporo obalnim skupnostim, nekatere pa so sprejele ukrepe za blaženje podnebnih sprememb, npr. obnovo modroogljičnih ekosistemov.

Podnebne spremembe do danes niso niti izrecno zajete z deskriptorjem okvirne direktive o morski strategiji niti navedene kot oblika obremenitve. Vendar so v Direktivi omenjene, celovite morske strategije pa zagotavljajo dober okvir za spremljanje vplivov podnebnih sprememb in preučevanje blaženja podnebnih sprememb. Ta pristop je bil potrjen z oceno za prejšnji cikel, v kateri so države članice poudarile, da so vplivi podnebnih sprememb in zakisljevanja oceanov pomembna čezmejna vprašanja, ki se obravnavajo v okviru programov spremljanja iz okvirne direktive o morski strategiji([74]).

Ker so podnebne spremembe skrb vseh morskih regij in predstavljajo vse večjo obremenitev za morsko okolje, več držav članic meni, da je to najbolj pereče vprašanje: 4 % vseh ukrepov (84 ukrepov iz 15 držav članic) je neposredno povezanih s podnebnimi spremembami.

Večina ukrepov, povezanih s podnebjem, se nanaša na prilagajanje ali odpornost, tj. zmanjšanje vplivov podnebnih sprememb ali podporo skupnostim pri obravnavanju in okrevanju po prihodnjih poslabšanjih. Ena tretjina ukrepov je povezana z blaženjem, tj. zmanjšanjem in preprečevanjem emisij toplogrednih plinov, vključno z ukrepi za obnovo modroogljičnih ekosistemov.

Številni pomembni ukrepi so rezultat prizadevanj na podlagi konvencij o regionalnih morjih, drugi pa izhajajo iz nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov držav članic ali njihovih nacionalnih strategij za prilagajanje podnebnim spremembam.

([73]) https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/press_releases_english/PR_350_EN.pdf.
([74]) Poročilo o izvajanju okvirne direktive o morski strategiji (europa.eu).

Dober primer

Nekatere države članice s količinsko opredelitvijo ogljika, ki ga sekvestrirajo travišča z morsko travo in gozdovi makroalg, opredelijo žarišča ogljika v svojih vodah in zagotovijo, da jih gospodarske dejavnosti ne ogrožajo, ali nasprotno, da prispevajo k njihovi obnovi.

4. ZAGOTAVLJANJE SOCIALNO-EKONOMSKE STABILNOSTI

Na splošno države članice zdaj bolje razumejo socialno-ekonomske učinke ukrepov na podlagi okvirne direktive o morski strategiji. Kljub temu jih je manj kot polovica navedla raven potrebnih naložb, zelo malo držav pa je preučilo družbeno sprejemljivost predlaganih ukrepov.

Skoraj vse države članice so izvedle analizo stroškov in koristi in/ali analizo stroškovne učinkovitosti svojih ukrepov, nekatere pa so nato kategorizirale stroškovno najmanj učinkovite ukrepe. Le nekaj jih je pojasnilo, kako te analize vplivajo na izbiro ukrepov, na primer z dajanjem prednosti nekaterim ukrepom pred drugimi. Nekaj držav članic iz baltske regije je izvedlo kvantitativno primerjavo stroškov svojih programov ukrepov in koristi (dosežene ali potencialne) izboljšanja stanja morskega okolja.

Dejavnosti/sektorja, na katera naj bi ukrepi na podlagi okvirne direktive o morski strategiji najbolj vplivali, sta ribolov in pomorski promet. Le dve državi članici sta preučili tudi, kako bi njuni programi ukrepov vplivali na socialna vprašanja in blaginjo ljudi. Ena država članica je preučila, ali je mogoče pričakovati, da bo vsak posamezen nov ukrep imel pozitiven ali negativen vpliv na lokalne skupnosti, tradicije, kulturno dediščino, zaposlovanje in zdravje ali da ne bo imel nobenega vpliva.

Predlagani ukrepi na podlagi okvirne direktive o morski strategiji, ki zajemajo obdobje 2022–2027, so bili ocenjeni z vidika povprečnega stroška v višini 724 EUR na km^2 morskega območja na leto. Na podlagi teh podatkov je mogoče stroške ukrepov na podlagi okvirne direktive o morski strategiji za vse morske vode EU oceniti na 5,8 milijarde EUR na leto([75]). Po poročanju držav članic o deležu njihovih ukrepov, ki so specifični za okvirno direktivo o morski strategiji (42 %), so stroški takih ukrepov, specifičnih za to direktivo, za vse morske vode EU ocenjeni na 2,4 milijarde EUR na leto.

Skoraj vse države članice uporabljajo kombinacijo nacionalnih sredstev in sredstev EU, pri čemer nekatere navajajo sredstva EU pri 50–80 % svojih ukrepov. Najpogosteje omenjena sredstva EU so sredstva iz skladov ESPR/ESPRA, instrumenta LIFE in programa Obzorje Evropa. Več kot polovica držav članic omenja tudi mobilizacijo zasebnih sredstev kot stroške zasebnega sektorja za spremljanje ukrepov, ki se izvajajo (npr. kot kapitalska naložba), ali kot financiranje, ki ga zagotavljajo okoljske fundacije za izvajanje ukrepov na podlagi okvirne direktive o morski strategiji.

([75]) Skupaj km^2 morskih voda 22 držav članic EU (7 958 556) * povprečni stroški ukrepov na km^2 (724) = 5 764 104 242,96 EUR. Izračuni so vključeni v EUR. Glej podrobnejše izračune v delovnem dokumentu služb Komisije, priloženem temu sporočilu.

5. UPRAVLJANJE IN REGIONALNO SODELOVANJE

Za oblikovanje ustreznega programa v skladu z okvirno direktivo o morski strategiji je treba ne le opredeliti prave ukrepe za pomoč pri doseganju dobrega okoljskega stanja, temveč tudi vzpostaviti okvir upravljanja za podporo njihovemu izvajanju.

Komisija je ocenila štiri glavne vidike mehanizmov upravljanja držav članic: vključevanje javnosti, usklajevanje med sorodnimi področji politik, regionalno sodelovanje in verjetnost izvajanja.

Države članice so vzpostavile mehanizme upravljanja za podporo izvajanju programa ukrepov, vendar usklajevanje z drugimi organi in sosednjimi državami članicami ni vedno zadostno. Od prvih programov ukrepov je več držav članic izrazilo jasno zavezo, da bodo svoje programe ukrepov izvajale v celoti.

Ovire, ki so jih opredelile države članice, vključujejo financiranje in vprašanja, povezana z izvajanjem na nacionalni ravni, o katerih je poročalo le nekaj držav članic. Države članice niso poročale o ovirah pri izvajanju skoraj polovice svojih ukrepov (48 %)([76]).

Vključevanje javnosti

Na splošno se zdijo postopki za vključevanje javnosti ustrezni, vendar je obseg, v katerem uporabljajo povratne informacije za spreminjanje programov ukrepov, veliko manj jasen.

Samo dve državi članici nista omenili izvedbe javnih posvetovanj o svojih programih ukrepov. Od preostalih 15 jih je četrtina sporočila le zelo skromne informacije o tem, kako upoštevajo prispevek javnosti pri izbiri in oblikovanju ukrepov. Raven sodelovanja je bila višja, če so bile informacije o posvetovanju zagotovljene po tradicionalnih in družbenih medijih.

Povratne informacije bi se lahko zagotovile na različne načine, poleg spletnih posvetovanj tudi z neposrednim stikom z javnostjo na delavnicah, seminarjih in srečanjih deležnikov. Samo štiri države članice so poročale, da so namenile čas za obravnavo povratnih informacij javnosti z uporabo celovite metodologije in svoje programe po potrebi spremenile.

Sodelovanje z drugimi organi, politikami in državami članicami

Na splošno vse države sodelujejo na različnih področjih politik in z drugimi organi, čeprav ni vedno jasno, kakšen je rezultat tega sodelovanja. Nekatere države tesneje sodelujejo z organi iz okvirne direktive o vodah in organi za pomorsko prostorsko načrtovanje, vključno s skupnim pristopom k oblikovanju ukrepov. Regionalno sodelovanje ima pomembno vlogo pri razvoju programov ukrepov držav članic v nekaterih regijah, vendar je raven regionalne skladnosti ukrepov še vedno zmerna.

Vse države članice zelo jasno povezujejo svoje programe ukrepov iz okvirne direktive o morski strategiji z ukrepi, sprejetimi na podlagi drugih zakonodajnih aktov EU, zlasti direktive o habitatih, okvirne direktive o vodah in skupne ribiške politike.

([76]) Glej Evropska komisija, Skupno raziskovalno središče: Louropoulou, E., idr., *Programmes of Measures under the Marine Strategy Framework Directive to achieve or maintain Good Environmental Status* (Programi ukrepov na podlagi okvirne direktive o morski strategiji za doseganje ali ohranjanje dobrega okoljskega stanja), navedeno zgoraj.

To je v skladu z ugotovitvijo, da 58 % ukrepov iz teh drugih programov ukrepov izhaja iz drugih pravnih instrumentov([77]). Večina se nanaša na okvire, povezane z onesnaževanjem (npr. okvirna direktiva o vodah, direktiva o čiščenju komunalne odpadne vode, pravo o odpadkih in kemikalijah ter kmetijsko pravo, Konvencija iz Minamate o živem srebru), okvire, povezane z biotsko raznovrstnostjo (kot so direktivi o pticah in habitatih, strategija EU za biotsko raznovrstnost, Konvencija o biološki raznovrstnosti), ter ribiške in pomorske politike (npr. pomorsko prostorsko načrtovanje, skupna ribiška politika, Mednarodna pomorska organizacija itd.). Večina držav članic se sklicuje tudi na cilje strategije za biotsko raznovrstnost, redko pa na ciljni vrednosti 30 % in 10 %, določeni v strategiji. Še manj je sklicev na akcijski načrt za ničelno onesnaževanje, čeprav so ukrepi, sprejeti na podlagi okvirne direktive o morski strategiji za boj proti onesnaževanju, v celoti usklajeni z njegovimi cilji.

Usklajevanje z organi, pristojnimi za izvajanje okvirne direktive o vodah, in postopki pomorskega prostorskega načrtovanja so najpogosteje omenjeni v poročilih o okvirni direktivi o morski strategiji, manj pa v načrtih upravljanja povodij iz okvirne direktive o vodah. Le nekaj držav članic je pojasnilo, kako urejajo in usklajujejo različne politike ter rezultate tega usklajevanja. Ena država članica je na primer pojasnila, da so organi, pristojni za okvirno direktivo o morski strategiji, in organi, pristojni za okvirno direktivo o vodah, pripravili katalog ukrepov, ki so skupni ciljem obeh zakonov, ter da katalog posodabljajo v skladu s cikli izvajanja okvirne direktive o morski strategiji in okvirne direktive o vodah (glej tudi poročilo o okvirni direktivi o vodah)([78]).

Regionalno usklajevanje, zlasti v okviru konvencij o regionalnih morjih, je v programih ukrepov pogosto navedeno, omenja pa ga vseh 17 držav članic. Opisujejo tudi mehanizme usklajevanja s sosednjimi državami v okviru konvencij o regionalnih morjih in se pogosto sklicujejo na akcijske načrte (npr. regionalni akcijski načrt OSPAR o morskih odpadkih ali akcijski načrt za Baltsko morje), skupne pobude ali projekte v posameznih oddelkih deskriptorjev. Nekatere države članice so to dopolnile z nadaljnjimi stiki na podregionalni ravni, na primer z organizacijo tristranskih srečanj za opredelitev skupnih vprašanj, povezanih z upravljanjem morskih zavarovanih območij, morskimi odpadki in podvodnim hrupom v Biskajskem zalivu.

Kljub intenzivnemu in dolgotrajnemu usklajevanju v različnih regijah je nezadovoljivo, da so programi ukrepov v povprečju le zmerno regionalno usklajeni. Skladnost je še posebej slaba pri ukrepih, ki se nanašajo na onesnaževala v morski hrani (D9), hidrografske razmere (D7) in prehranjevalne splete (D4) v vseh treh regijah. S potrditvijo pozitivnih rezultatov, doseženih v tem obdobju, je skladnost v vseh treh regijah največja (zmerna do visoka) glede morskih odpadkov (D10).

Dober primer

Pomembno vlogo pri razvoju ukrepov ima lahko podpora v okviru konvencij o regionalnih morjih. Na območju Baltskega morja je orodje HELCOM „Zadostnost ukrepov“([79]), ki ga uporablja večina baltskih držav članic, privedlo ne le do višje ravni regionalne skladnosti, temveč tudi do višje ravni kakovosti ukrepov, ki so jih predlagale posamezne države članice.

([77]) Za podrobnejšo analizo glej sliko 2 v SWD(2025) 1.

([78]) Poročilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o izvajanju okvirne direktive o vodah (2000/60/ES) in direktive o poplavah (2007/60/ES), Tretji načrti upravljanja povodij, Drugi načrti za obvladovanje poplavne ogroženosti (COM(2025) 2).

([79]) https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/som/#:~:text=The%20aim%20of%20the%20sufficiency,GES)%20in%20the%20Baltic%20Sea.

Verjetnost, da bodo države članice izvajale svoje programe ukrepov

Ob upoštevanju več meril (vključno s tem, kako država članica upošteva socialno-ekonomske učinke, ali je opredelila vire financiranja, stopnjo usklajenosti s ključnimi politikami EU in stopnjo podrobnosti mehanizmov za izvajanje) je mogoče države članice razvrstiti v skupine glede na verjetnost izvajanja programov ukrepov([80]) (preglednica 1).

Preglednica 1: Verjetnost izvajanja drugih programov ukrepov držav članic

Verjetnost izvajanja	Države članice	Utemeljitev
Zelo verjetno ali verjetno	EE, LV, SE, PT, FI, FR, LT, ES, PL, IE, SI, DE in BE	Te države članice so opravile temeljito socialno-ekonomsko analizo učinkov svojih programov ukrepov, jasno opredelile vire financiranja, in kot se zdi, so se dejavno usklajevale med različnimi organi, vključenimi v izvajanje ukrepov. Pomembno je, da je jasno, kako, kje in kdaj se bodo izvajali novi ukrepi, ki so jih predlagale.
Dokaj verjetno	NL, RO in CY	Te države članice so delno analizirale socialno-ekonomske koristi svojih ukrepov in v omejenem obsegu raziskale socialna vprašanja. Navedle so vire financiranja, vendar posameznim ukrepom niso dodelile natančnih zneskov. Usklajevanje z organi se zdi bolj skromno ali površno, prav tako pa je manj jasno, kje, kako in kdaj se bodo izvajali novi ukrepi.
Ni verjetno	IT	Ta država članica je zagotovila malo informacij o virih financiranja in poročala le o površni socialno-ekonomski analizi svojih ukrepov. Ni znakov usklajevanja med okvirno direktivo o morski strategiji in drugo zakonodajo EU ali pa se o njem ni poročalo. Prav tako ni jasno, kje, kdaj in kako se bodo izvajali novi ukrepi.

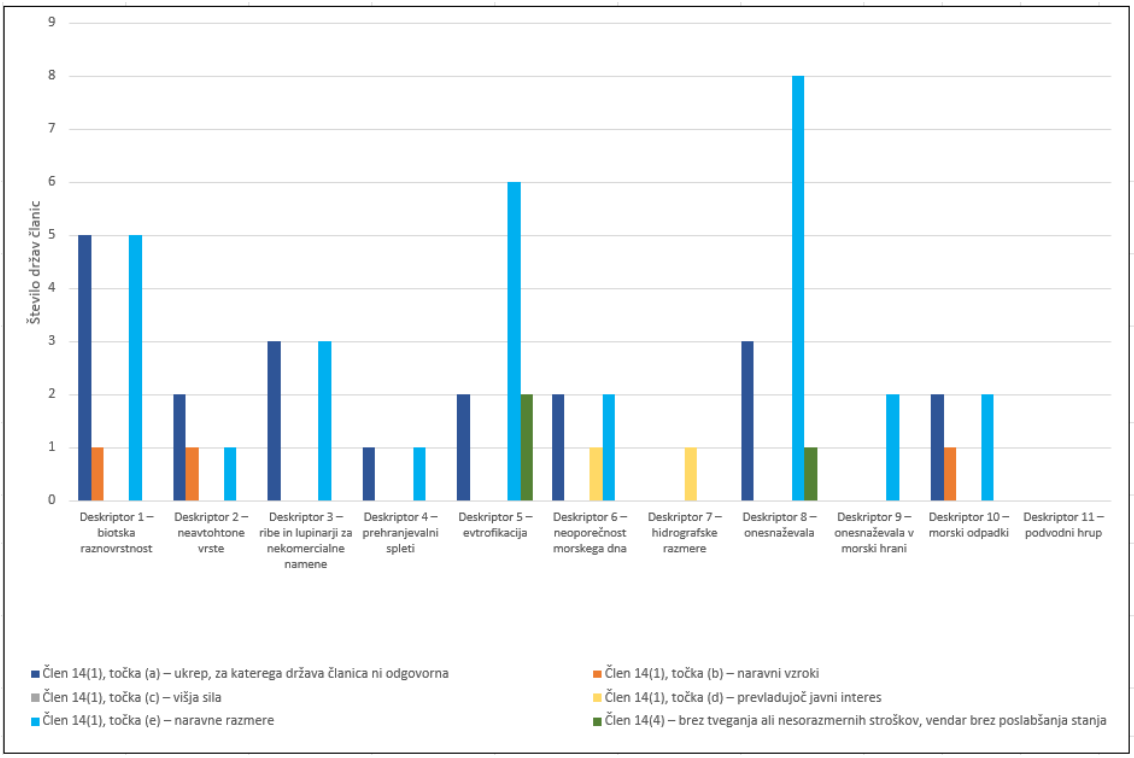
Direktiva poleg tega državam članicam omogoča, da v natančno opredeljenih okoliščinah uporabijo izjeme za doseganje dobrega okoljskega stanja (člen 14). Te okoliščine vključujejo dejstvo, da je doseganje takih ciljev povezano z ukrepanjem ali neukrepanjem, ki presega njihovo odgovornost, dogodki višje sile ali dejstvom, da jim naravne razmere ne omogočajo pravočasnega izboljšanja stanja svojih morskih voda.

Kot je prikazano na sliki 4, je 12 od 17 držav članic poročalo o izjemah iz vseh teh mogočih razlogov, razen višje sile. Onesnaževala in evtrofikacija sta temi, za kateri je večina držav članic zahtevala izjemo, pri čemer so se sklicevale na naravne razmere, ki ne omogočajo pravočasnega izboljšanja stanja morskih voda. Podvodni hrup je edina tema, za katero ni bila zahtevana nobena izjema, zahtevanih pa je bilo le nekaj izjem za

([80]) Metodologija, uporabljena za to oceno, je podrobneje pojasnjena v delovnem dokumentu služb Komisije, priloženem temu poročilu.

prehranjevalne splete, hidrografske razmere in onesnaževala v morski hrani, tj. vse teme, ki v skladu z okvirno direktivo o morski strategiji trenutno niso zelo dobro razvite.

Slika 4: Izjeme pri nedoseganju dobrega okoljskega stanja, kot so bile sporočene v okviru drugega programa ukrepov

6. ZAKLJUČKI IN OBETI

Države članice so opravile izjemno delo pri opredeljevanju in odpravljanju zelo zapletene in raznolike narave obremenitev za morsko okolje, kar je potrebno za doseganje dobrega okoljskega stanja. Delež **ukrepov, oblikovanih posebej za okvirno direktivo o morski strategiji** – ki niso bili sprejeti v drugih okvirih – se je **povečal s 25 % na 42 %**, kar kaže, da je okvirna direktiva o morski strategiji ključno gonilo novih ukrepov za varstvo morskega okolja in njegovo trajnostno uporabo.

Kljub temu je potrebno nadaljnje delo za uskladitev razvoja ukrepov, saj obstajajo **jasne razlike med deskriptorji in državami članicami**. V povprečju se v vseh 17 državah članicah za reševanje težav do neke mere upoštevajo le ukrepi za morske odpadke in neavtohtone vrste([81]). Ukrepi za boj proti drugim oblikam onesnaževanja, izgubi biotske raznovrstnosti in podnebnim spremembam se še vedno štejejo za nezadostne, čeprav je bil dosežen napredek na nekaterih področjih, kot so varstvo morskega dna in spremembe hidrografskih razmer.

Številni ukrepi izhajajo iz drugih zakonodajnih okvirov, kot so pravo EU, ki ureja vode, nitrate in kemikalije, skupna ribiška politika ali direktivi o pticah in habitatih. Vendar ti okviri nimajo enakega področja uporabe, okvirna direktiva o morski strategiji pa določa zahteve za dodatne oblike obremenitev za okolje (kot je onesnaževanje morja

([81]) Podrobna pojasnila o metodologiji in točkovanju ocene ustreznosti so vključena v SWD(2025) 1.

na odobalnih območjih, na primer zaradi proizvodnje fosilnih goriv). **To kaže, da so pri oblikovanju ukrepov na podlagi okvirne direktive o morski strategiji potrebna večja prizadevanja za odpravo teh vrzeli.**

Po drugi strani pa so države članice sprejele boljše ukrepe za obravnavanje obremenitev ali učinkov, ki so slabše zajeti v druge politike in zakonodajo, razen podvodnega hrupa in prehranjevalnih spletov. Ker ni „varnostne mreže“, ki bi jo zagotovila ciljno usmerjena dolgotrajna zakonodaja, ki bi urejala to vprašanje na ravni EU, so bile države članice na splošno bolj inovativne pri opredeljevanju ukrepov za neavtohtone vrste, hidrografske razmere, neoporečnost morskega dna in morske odpadke. Še vedno uporabljajo obstoječe okvire, vendar morajo za doseganje dobrega okoljskega stanja za te teme skupaj razmisliti o novih pristopih k reševanju teh težav.

Ukrepi v zvezi z morskimi odpadki dobro ponazarjajo, kako lahko okvirna direktiva o morski strategiji prispeva k spremembam, hkrati pa deluje v sinergiji z drugimi zakonodajnimi okviri. V izhodišču je več držav članic lahko ocenilo, kako daleč so od doseganja cilja dobrega okoljskega stanja, ki je bil kvantitativno opredeljen s pred kratkim dogovorjeno mejno vrednostjo([82]). Na podlagi tega so oblikovale ustrezne ukrepe za zapolnitev vrzeli, vključno s sklici na druge okvire. Ukrepi za morske odpadke niso le kakovostnejši od ukrepov v okviru drugih tem, temveč so tudi bolj regionalno usklajeni. Nasprotno pa ukrepi v zvezi s podvodnim hrupom še vedno ne izpolnjujejo pričakovanj. Kaže, da je uspeh odvisen od številnih dejavnikov, vključno z visoko ozaveščenostjo javnosti ter trdno bazo podatkov in znanja, ki sta na področju podvodnega hrupa še vedno delno pomanjkljivi.

Ukrepi v morski regiji so v glavnem zmerno usklajeni. Stopnja skladnosti je višja tam, kjer so razvita orodja za lažje ocenjevanje, kako daleč so države članice od doseganja dobrega okoljskega stanja in ukrepov, potrebnih za zapolnitev vrzeli, na primer s prizadevanji HELCOM v Baltskem morju. Od sedmih držav članic, za katere se šteje, da imajo kakovosten program ukrepov, si jih pet deli vode v regiji Baltskega morja in so sodelovale v okviru HELCOM.

Na splošno pristop k sprejemanju ukrepov na podlagi okvirne direktive o morski strategiji še vedno zahteva delo in trud. Zlasti **je še vedno težko oceniti, koliko in kdaj bodo ukrepi zmanjšali vpliv na morsko okolje in pripomogli k doseganju dobrega okoljskega stanja**. To je delno posledica tega, da dobro okoljsko stanje ni jasno kvantitativno opredeljeno, delno pa tega, da ni ustreznih orodij in metodologij, vključno z modeliranjem, za boljšo oceno ukrepov, potrebnih za doseganje dobrega okoljskega stanja. Nedavni razvoj na tem področju je spodbuden in bi se moral nadaljevati. Ta vprašanja bodo nadalje analizirana tudi v prihodnji oceni okvirne direktive o morski strategiji.

7. PRIPOROČILA

Priporočila za posamezne države so navedena v delovnem dokumentu služb Komisije, priloženem temu poročilu([83]). Naslednja priporočila veljajo za vse države članice EU:

1. Države članice bi morale **zvišati raven ambicij** in **pospešiti ukrepe za dosego ciljev Direktive**. To vključuje:

([82]) https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121707.
([83]) SWD(2025) 1.

a. razvoj trdnejših programov ukrepov na podlagi jasnejše ocene vrzeli, ki jo je treba premostiti, da bi se doseglo dobro okoljsko stanje;
b. oblikovanje kvantitativnih ukrepov za premostitev vrzeli med sedanjim stanjem in dobrim okoljskim stanjem, kot je kvantitativno opredeljeno z mejnimi vrednostmi, določenimi na ravni EU, regionalni in podregionalni ravni ter vključenimi v morske strategije držav članic([84]);
c. zagotavljanje, da so ukrepi, sprejeti v okviru druge zakonodaje in politik, dovolj ambiciozni, da prispevajo k doseganju dobrega okoljskega stanja, ali njihovo dopolnjevanje, da se zajamejo vprašanja, ki so potrebna za dobro okoljsko stanje, vendar niso del obstoječih okvirov.

2. Države članice bi morale po potrebi opredeliti in vzpostaviti **dodatne ukrepe za zmanjšanje trajnih okoljskih izzivov** (obremenitev), ki preprečujejo doseganje dobrega okoljskega stanja.

   a. Glede **onesnaževanja** to vključuje:
      i. okrepitev ukrepov za zmanjšanje onesnaževanja s podvodnim hrupom, vključno z odpravljanjem glavnih virov stalnega hrupa, kot je pomorski promet, in vzpostavitvijo manj hrupnih območij za morske vrste;
      ii. okrepitev ukrepov za zmanjšanje onesnaževanja s hranili, da se dosežejo cilji okvirne direktive o morski strategiji, okvirne direktive o vodah in direktive o nitratih;
      iii. zmanjšanje kemičnega onesnaževanja iz morskih virov, zlasti pridobivanja ogljikovodikov, in iz novih snovi, vključno s per- in polifluoroalkilnimi snovmi, farmacevtskimi izdelki ali mikroplastiko;
      iv. nadaljnje ukrepanje za zmanjšanje vpliva odpadkov na morske organizme ob hkratnem zmanjšanju vnosa pri viru.

   b. Glede **biotske raznovrstnosti** to vključuje:
      i. dokončanje mreže skladnih, reprezentativnih in učinkovito upravljanih morskih zavarovanih območij za dosego cilja za leto 2030, določenega v strategiji za biotsko raznovrstnost, da se zaščiti 30 % voda, vključno z 10-odstotno strogo zaščito, v skladu z ambicijami iz akcijskega načrta za morje in obveznostmi iz Kunminško-montrealskega svetovnega okvira za biotsko raznovrstnost;
      ii. okrepitev ukrepov za zmanjšanje prilova občutljivih vrst, začenši s prednostnimi vrstami, kot je priporočeno v akcijskem načrtu za morje;
      iii. takojšnje izvajanje obveznosti iz pravil o obnovi narave kot ključnih prispevkov k doseganju dobrega okoljskega stanja v skladu z okvirno direktivo o morski strategiji;
      iv. obravnavanje tveganj za morske ekosisteme, povezanih s predvideno širitvijo proizvodnje energije iz obnovljivih virov na morju, skupaj s kumulativnimi učinki obstoječih dejavnosti na morju, z naprednim pomorskim prostorskim načrtovanjem, ki temelji na ekosistemih.

   c. Kar zadeva **podnebne spremembe**, bi si morale vse države članice pri oblikovanju in izbiri svojih ukrepov prizadevati za upoštevanje podnebnih sprememb, zlasti:

([84]) Sporočilo Komisije, Obvestilo Komisije o mejnih vrednostih, določenih v okvirni direktivi o morski strategiji (2008/56/ES) in Sklepu Komisije (EU) 2017/848 (C/2024/2078) z dne 11. marca 2024.

i. dati prednost ukrepom, s katerimi bodo lažje omejile oziroma zmanjšale emisije toplogrednih plinov, vključno z obnovo modroogljičnih ekosistemov;
ii. zagotoviti, da se zaradi drugih ukrepov ali skupin ukrepov ne bodo povečale emisij toplogrednih plinov;
iii. sprejeti ukrepe za krepitev sposobnosti prilagajanja obalnih skupnosti na podnebne spremembe, npr. z obnovo obalnih ekosistemov.

3. Države članice bi morale **povečati naložbe in zagotoviti zadostna finančna sredstva za izvajanje programa ukrepov** za dosego ciljev okvirne direktive o morski strategiji. To zlasti vključuje:
    a. razvoj strateškega načrta za naložbe za doseganje dobrega okoljskega stanja, izogibanje razdrobljenemu pristopu k financiranju posameznih ukrepov in zmanjšanje neučinkovitosti na različnih področjih politike;
    b. jasno opredelitev vira financiranja, potrebnega za izvajanje vseh ukrepov;
    c. uporabo obstoječih finančnih instrumentov in orodij, ki podpirajo razvoj ukrepov za varstvo morja in trajnostno rabo, vključno z raziskavami in inovacijami, kot so kohezijski sklad, mehanizem za okrevanje in odpornost, regionalni skladi, ESPRA, instrument LIFE in program Obzorje Evropa v različnih sklopih (npr. misije in partnerstva).
4. Države članice bi morale **vzpostaviti mehanizme upravljanja, ki podpirajo oblikovanje in izvajanje ambicioznih, doslednih, usklajenih, pravičnih in učinkovitih programov ukrepov**. To vključuje:
    a. odločno odpravljanje ovir za izvajanje ukrepov, kot je nezadostno financiranje;
    b. izboljšanje usklajevanja med organi, da se zagotovi, da organi, ki se ukvarjajo z izvajanjem teh politik, zlasti v zvezi z ribištvom, kmetijstvom in energijo, v celoti izvajajo ukrepe iz okvirne direktive o morski strategiji, ki so odvisni od drugih politik;
    c. vključevanje javnosti in deležnikov v fazi načrtovanja, upoštevanje njihovih prispevkov pri oblikovanju ukrepov in zagotavljanje družbene sprejemljivosti predlaganih ukrepov, po potrebi sprejetje spremljevalnih ukrepov za omejitev morebitnih negativnih vplivov;
    d. povečanje zgodnjega usklajevanja programov ukrepov s sosednjimi državami članicami, da se zagotovijo skladnost, sinergije in dopolnjevanje ukrepov v regiji, ter po potrebi načrtovanje skupnih ukrepov;
    e. operacionalizacijo prostorskih vidikov programov ukrepov na podlagi okvirne direktive o morski strategiji s pomorskimi prostorskimi načrti za zagotovitev, da se načrtovani prostorski varovalni ukrepi in ukrepi za zmanjšanje prostorskega pritiska v celoti upoštevajo v pomorskem prostorskem načrtovanju.
5. Države članice bi morale zagotoviti **bolj ažurno in popolno elektronsko poročanje**, da bi javnosti zagotovile večjo preglednost glede predlaganih ukrepov in tega, kako naj podprejo napredek pri doseganju dobrega okoljskega stanja in ciljnih vrednosti. To bo omogočilo tudi primerljivost med državami članicami in morskimi regijami.